ناول
دوباورځوکې
مینه
محمد احسان علي شفيق
Ketabton.com
دوباورځوکې مینه
ناول
محمد احسان علي شفيق

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د وبا ورځو کې مینه

(ناول)

لیکوال: محمد احسان علي شفیق

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	د وبا ورځو کې مینه
لیکوال:	محمداحسان علي شفیق
اړیکې:	۰۰۹۳۷۷۰۸۵۹۰۴۷
بر یښنالیک:	shafiqmihsan@gmail.com
خپرندوی:	شهباز خپرندویه ټولنه- جلال آباد
کمپوز:	خپله لیکوال
ډیزاین:	حزب الله شهباز ساپی
چاپ وار:	لومړی
چاپ شمېر:	(1100)
چاپ کال:	1399لمریز کال

د ترلاسه کولو پتې:

ارمان کتاب پلورنځی، ارزان قیمت کابل/ عتیق الله کتاب پلورنځی، لوګر جدید اسلامي کتاب خانه، رڼا کتابخانه، ژوندون کتابخانه : خوست یونېورسټي بُک ایجنسي، خیبر بازار پېښور

پښتو اکېډمي بُک شاپ، پېښور یونېورسټي: 03120094940

ثاقب پبلشرز، رحمت مارکېټ، عقب قصه خوانی، پېښور

فقیر بک اېجنسي، قصه خوانی پېښور03469745863:

ژوند کتابپلورنځی : بي بي حوا عالي لېسې ته مخامخ

روغانیوال خپرندویه ټولنه؛ اسحاقزی مارکیټ، لاندېنی پوړ، جلال آباد ښار، افغانستان. اړیکشمېرې:

0772994040 - 0787830302

شهباز خپرندویه ټولنه، بي بي حوا لېسې تر څنګ، حاجي زمان کوڅه، حاجي عظیم مارکېټ جلال اباد ښار

0797920008 /0776920008 /0787886816

د چاپ حقوق له خپرندویه ټولنې سره خوندي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

د تکړه انګرېزي لیکوال، جارج آروېل نوښتګرو لیکلو او د بي بي سي تلوېزیون او راډیو، د پښتو برخې تکړه ژورنالېست آمان الله عطا ته!

ترون

د نقیب وزیري په نوم، چې یو ښه دوست دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا تضاد ...

خدای پاک په قرانکریم کې فرمايي:
فَاِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا. (الم نشرح ـ پنځم آيت)
ژباړه: نو بېشکه، له سختۍ سره آساني شته.

د همدې خبرې په تعقيب، هر څه تضادونه او مخالف لورى لري. دا کيسه هم همدا ډول ده، د دې کيسې مرکزي کرکټر او ځينې فرعي کرکټرونه کله، کله د کيسې په جريان کې له داسې شيانو سره مخ کېږي او يا پخپله ځان ورسره مخ کوي، چې له روانو حالاتو سره ښځې مناسب نه وي او په بله وينا، ښځې د طبيعت له حاکم وخته د بغاوت او سرکشۍ په معنا دي.

خواږه او ترخه د ژوند دوه مختلف اړخونه دي او په وخت، وخت خپل ځانځرګندونه کوي؛ خو په يوه وخت د دواړو ځرګندېدنه؛ په زړه پورې، کمساري او حيرانوونکې ده.

د دې ليکنې د تسمې وجه هم همدا ده.

کله مې چې د شوروي سره ښکېلاک په اړه وليدل، واورېدل او ولوستل؛ نو فکر مې وکړ، چې دا داسې پېښې دي، چې ليکل بايد په وشي. زه ډېرى وخت د جدي مسايلو په اړه د پرېکړې په مهال له ډېر احتياط نه کار اخلم او يا ښځې بې تفاوته پاتې کېږم.

کېدى شي د دې ليکنې ځينې برخې داسې درته وښکارېږي، چې د يوه ژورنالېست او بې تفاوته قلم په نوکه ليکل شوې وي.

ما چې دا ليکل کول؛ نو دا خبره مې د قلم په پمپ کې پېچکاري کړې وه، چې افغانستان د تيوريو وطن دى او توطې په ځوځو کې د اور په ډول پکې خپرېږي؛ نو ځکه زه ډېر محتاط پاتې شوى يم.

دا يوه تاريخي ليکنه ده او په دې ډول ليکنو کې بايد حقيقت رانغښتل شوى وي، ګوندي، مذهبي او قومي تلنې بايد له ميانه وويستل شي، فقط ليکل وشي او لوستونکى د قاضي په ډول راوړاندې شي؛ خو تر ټولو مهمه دا ده، چې مذهبي ارزښتونه بايد تر پښو لاندې نه شي؛ ځکه چې په همدې آساس مور وګړي ببلوو او وګړي مور ببلوي.

دا زما د داستاني ليکنو د لومړۍ شمېر ليکنو څخه يوه ده؛ خو تر ټولو لومړۍ هغه ده چې چاپ کېږي. ما د ښوونځي له وختونو فکر کاوه چې د کيسو د چاپ لپاره مې هلې ځلې پيل کړې دي؛

خو ورځې د هغو خلکو په څېر وې، چې بې وفا دي. وخت به تل زما سترګې راپټولې؛ خو وروسته زه د هغه په غولونې وپوهېدم او د داسې يو چا په ډول مې د ځان د راڅرګندولو هڅه وکړه، چې د يوه منظم مهال وېش په آساس په خپلو کارونو پسې ځغلي او کيسه ليکنه مې له هغو هدفونو غوره کړه، چې په ژوند کې مې لرل او اوليت مې ورکړى وو.

زه تل غواړم د ښو شيانو د ليکلو هڅه وکړم. نه پوهېږم، زما ليکل به څومره ښه وي؛ خو زه بې تل د ښو ليکلو هڅه کووم.

زه له خپلو ليکلو سره هغه ډول مينه لرم، لکه يو پلار يې چې له خپلې لور سره لري.

دا کيسه له زړه ليکل شوې ده او د خداى (ج) په رضا به زړونو ته کښته کېږي.

د طبيعت د هغه دود په اساس (چې لومړني شيان خامخا ستونزې لري.) زما دا ليکنه به هم ستونزې ولري؛ خو تاسو هغو ستونزو ته د يوه پاخه نقاد په سترګه مه ګورئ، بلکې د يوه ښه مشوره ورکوونکي په ډول هغه وګورئ!

خپلې ښې مشورې مو مه سپموئ او له دې نيمګړي انسان (ما) سره مرسته وکړئ، تر څو راتلونکې ليکنې اصلاح کړم.

په اخره کې له ښاغلي مبارک شاه داوودزي او کمال اوبرنګ حيدري نه مننه کووم، چې د کتاب له چاپ وړاندې يې نېکې مشورې راکړې وې.

ځينې خلک به زما له مرګه وروسته
زما په شعر باندې وايي ايرادونه
ښايي ځينې په دې پوه شي، چې په خوله مې
ظالمانو لګولي وو مُهرونه
(سليمان لايق)

محمد احسان علي شفيق
د ننګرهار پوهنتون مرکزي ليليه، B بلاک

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور ته مې ووایئ !

ډېره حیرانوونکې ده چې ووایم، هغه څنګه په ډاروونکې بڼه خپله ژبه راایستلې وه او سترګې یې سپینې اوښتې وې. پښې یې په هوا کې زنګېدې او څېره یې سپینه ګرځېدلې وه. هغلته مرګ سخت نه وو؛ خو د نوعیت په اړه یې فکر تر ټولو ځورونکی وو. ما په ډېره سړه سینه او آرامو مغزو د ایتماتوف راځوړند جسد ته لیدل؛ هغه د ډېر جبر او فشار کیسه کوله.

افغان ملګري وویل: دغه یو ساعت مخکې هغلته په یوه ګوښه کې ناست وو.

ما وویل: مړی راکښته کړئ او له تشنابه یې راوباسئ!

عسکرو له تیرانو پړې راخلاصاوه، زه راووتم. د پېښې په اړه مې فکر کاوه؛ څنګه یو ځوان سرتېری له هغو ټولو هیلو سره، چې لري یې ځان راوځړوي؟ خو په عین حال کې مې فکر کاوه چې دا یوه معقوله او په ځای پرېکړه وه. په دغه ځوروونکې جغرافیه کې د هرې ځورونکې شپې په پرتله مرګ ډېر آسان وو؛ خو څنګه مور منلې وی چې دا یوه ځان وژنه ده؟

پوسته کې یوه وژونکې خاموشي مسلطه وه. خپلې کوټې ته لاړم، کېناستم او فکر مې په کار واچاوه. ډېر احتمال د دې دی چې افغان ملګرو دې هغه وژلی وي؛ خو هیڅکله ما د خپلو عسکرو داسې سلوک نه وو لیدلی چې له یو بل سره یې د کرکې بڼه لرله. ما د ده په وړاندې د یوه لوی مسوولیت احساس کاوه او هره شبېه د حقیقت د میندلو په لټه وم.

خپل عسکر مې راوغوښتل او ومې پوښتل: وروستی وار ایتماتوف چا او چېرته ولید؟

افغان ملګري(فکر کووم نوم یې حبیب وو.) وویل: د موټر ټایر ته یې تکیه وهلې وه، ما د ورنږدې کېدو هڅه ونکړه... شوروي ملګري، الکسي یې خبره ورپرې کړه او ویې ویل: صاحبه فکر کووم له پرون راهیسې په یو څه پسې ګرځېده. ټولو ملګرو ته معلومه ده چې له هغه نه پوښتل؛ د وخت ضایع کول دي؛ نو ځکه ما هم ونه پوښت او فکر کووم له ما نه به وروسته هیڅچا هم نه وي لیدلی؛ هر کله چې هغه تشناب ته ننوت، ما ولید.

ما وویل: ښه، ښه څو بجې دې ولید؟

ـ صاحبه نهه بجې به وې.

ـ یعنې یو ساعت وړاندې. له هغه سره څه شی وو؟

ـ نه، تش لاس وو.

ما وویل: سمه ده، لاړ شئ؛ خو هر څه ته فکر کوئ! جدي.

له تشریفاتو وروسته ووتل. ما فکر کاوه او تقریباً دغې پرېکړې ته نږدې شوی وم چې ووایم (ایتماتوف ملګري پخپله ځان وژلی.) هغه یو آروایي ناروغ وو او مور ټولو د ده دغه ستونزه درک کوله. له هیچا سره د قانوني خبرو د باندې نه ووت. ټولو عسکرو په (قانوني) باله. د دغه نوم په اورېدو به له ځان سره وډونګېد؛ خو کوم عکس العمل به یې نه ښود. هیچا هم د ده په شونډو مسکا نه وه لیدلې، تل به یې شونډې چاودې او تندی ګونځې وو. آروایي ناآرامي تر وروستې برېده رالاندې کړی وو. د ۱۹۸۶ په ژمي کې(چې یو کرکجن موسم وو او سړې ته یې ډاروونکې خیالونه په ذهن کې ورګرځول.) مور ټولو ولیدل چې هغه ځان ته د پوستې د یواځینې حمام په تیرانو کې پړی راځوړند کړی وو او ساه یې بنده کړې وه.

زمونږ په ټولو عسکرو دغې پېښې یوه ډېره بده آغېزه وکړه؛ خو تر ټولو زیات چې څوک آغېزمن شو، هغه الکسي وو. ما هغه ځاره، هر کله یې چې د ایتماتوف راځوړند جسد او راوتلې ژبه ولیده؛ څېره یې سپینه واوښته او یوه مړي ته ورته شوه. له هغې ورځې وروسته مې ځانګړی پام په ساته او له کلکې څارنې لاندې مې نیولی وو.

مور ماښام مهال د ایتماتوف ملګري بستره ولټوله، هغه یو وصیت لیک لیکلی وو او بیا یې له بالښت لاندې ایښی وو، هغه فقط دومره لیکلي وو: (لطفاً مور ته مې ووایئ چې د یوه آتل په توګه مړ شو.)

دا ډېره دردوونکې وه. مور په افغانستان کې داسې ډېرې پېښې لرلې؛ باید ووایم چې په افغانستان کې هر ځلورم وژل کېدونکی شوروي د دښمن له لورې نه؛ بلکې خپل منځي ډول وژل کېده. ما مخکې هم وویل چې ځوانکی ایتماتوف له قانوني او عسکري خبرو د باندې نه ووت. یوه ورځ چې مور ستړي وو، هغه وپوښتلم: مور له چا سره جګړه کوو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه لړه شبهه غلی وم او بیا مې ویلي وو: مور د هغه چا خلاف جګړه کوو چې د لوېې شوروي خلاف جنګېږي او انقلاب ته ګواښ پېښوي.
هغه ویلي وو: نو انقلاب ته څوک ګواښ پېښوي؟ آیا دا هغه افغانان نه دي چې مور یې څنګ تر څنګ د دوی د ساتنې او ښېګڼې لپاره جنګېږو؟ په کوم اساس مور کولای شو هغوی سره بېل کړو؟
هغه ریښتیا ویل؛ مور څنګه کولای شول اوره او مالګه جلا کړو؟ هر وخت به مو کوټې په ماشو وې. مور نه پوهېدو چې څوک مور ته خطره پېښولی شي، مور نه پوهېدو چې څوک زمور ملګري دي؟ یواځې مو د خړو درېشیو او پټکیو په اساس نه شول سره بېلولی، کنه له مور نه خو کرکه د ټولو په سترګو کې بربښېده. ما د هغه د پوښتنې په ځواب کې ویلي وو: هر وخت ګوته په ماشه نیسه! هر کله دې چې له چا کرکه احساس کړه او وپوهېدې چې د څه (بدو) پلان لري؛ نو مخکې له دې چې څه درپېښ کړي، اوسپنیزه مرمۍ یې له سینې وروباسه او وروښیه چې د شوروۍ مور شودې مې رودلې دي او هیڅکله چا ته سر نه ټیټوم... خو اوس مور ایتماتوف نه لاره.

راځه، راتلونکی بدل کړو!

آپرېل، خوړه هوا؛ خو مور د جګړې بوی سپړمو ته تېراوه او د بارودو لوګي مو تنفس کول. مور قندهار ښار ته ځېرمه په یوه وړه پوسته کې خپل لومړنی افغاني پسرلی لمانځه. تر دې ورانده چې افغانستان ته راشو؛ فکر مو کاوه چې د دغه هیواد ښځې درې، پراخ ډاګونه او لوړ غرونه به راته د مینې او وروړګلوۍ غېږ پرانېزي؛ خو داسې نه وه، دغو ټولو شیانو مور ته په کرکه کتل او په تحقیروونکې بڼه یې په مور پسې چغې وهلې: (زمور له هیواد نه ووځئ!) مور غوړونه کېنول او هڅو ته مو دوام ورکاوه، چې د جګړې بڼه یې لرله؛ سخته او ښکاره.

د همدغه آپرېل په منځ کې په یوه واړه کلي کې عملیات پلان شول. آشرارو دولت ته سرخوړی پېښاوه او بیا به د همدغه کلي په کورونو کې پټ شول. په قوي ګومان دوی د همدې کلي اوسېدونکي وو. مور عملیات د شپې پلان کړل او سمدستي په دوو زغره والو ګاډو او دوو ټانګونو کې د کلي په لور وخوځېدو. مور د دغه ښار جنوب لوري ته تلو. له ښار نه وژونکې چوپتیا غېږه راچاپېره کړې وه او د ګوند حاکمیت براعلی چغې وهلې. دا تاریخي ښار(چې د ډېری افغان شاهانو ټاټوبی یاد شوی.) اوس د جګړې لمبو رانغښتی وو او د دغه ښار تیاره آسمان د نورو کېدونکو پېښو لیدونکی وو. آن له افغاني اسمانه هم د جبر او ظلم بوی راته. هر څه روحانیت ته عقیدت درلود او دا ټولنه په یوه بې بنیاده روحانیت او منځ تشو نظریو ولاړه وه.

غوښتل مې په دې بې پایه تیاره کې چغه کړم چې اې تاریخي ښاره او د برم کلاګانو! خپله آرته غېږه راټوله کړئ او مور ته د آرامۍ او سکون یو خوب راکړئ؛ خو وېرېدم، هسې نه چې زما چغو ته غوږ ونه نیسي او راته ووایي چې ته د دې ځېږې خاورې لیاقت نه لرې! ما هره شېبه دوه سترګې خلاصې او ګوته په ماشه ساتله؛ ځکه په دې خاوره کې هر وخت د هر څه د پېښېدو امکان وو...

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورو، ورو د شپې په لکۍ پسې ترلی لمر د قندهار ختیځ ته راپورته کېده، سپېدې چاودلې او موږ خپل منزل ته رسېدلي وو.

موږ فکر کاوه چې زموږ د ژوند ترخه شپه به هم همدا ډول لمر ته ځلېږي او ژر به د روښانه سباوون بنه خپلوي؛ خو موږ نه پوهېدو چې زموږ د بدمرغۍ شپې د طبیعت د شپو په پرتله ډېرې اوږدې دي. د تیارو له اسارته خلاص سباوون د آشرارو او د کورنیو سترګې ورپرانیستلې او یو نوی ګهیځ پیل شو؛ خو دا ځل بېل ګهیځ وو، په هغوی زېری وشو چې محاصره دي او باید خپل ټوپکونه کښته کړي. زموږ عسکرو په پرلپسې ډول په لاوډسپیکرونو کې نارې وهلې او آشرار یې تسلیمۍ ته رابلل. هغوی تازه، تازه د اعضاوو د مینځلو لپاره راپورته شوي وو. د هغوی په بدن کې داسې روحانیت نه وو پېچکاري شوی چې د شا ته تللو لاره دې وروښيي. د ټوپکونو نلونه یې زموږ په لور راواړول او له خپلو موږکغارونو یې ډزې راپیل کړې؛ له دې سره د ګهیځ سخته جګړه پیل شوه او په کوچني کلي کې د لمر هرکلی په ډزو وشو. موږ محاصره تنګوله او له تعرضي ډزو سره وړاندې تلو. زه له خپلې لومړنۍ ډلې سره د متقابلو ډزو د منبع په لور ورنږدې کېدم، نورو افغاني او شوروي ملګرو پوښښ راکاوه. ټانګونه هم فعاله وو او د لاسي بمونو کیلیانې هم په مځکه لوېدې. موږ له هر څه سره، سره په دې تمه وو چې آشرار به مقاومت پرېږدي او ټوپکې به په مځکه وغورځوي؛ خو موږ تېروتلي وو. په هغوی مو محاصره ورتنګوله او دا خبره نوره هم ورته روښانېده چې مرګ یې رانږدې شوی دی. په زړونو کې د آزادۍ هیلو په سرو سکروټو کېنولي وو او د لېونیو غوندې یې بې سره او بې پښو ډزې کولې. هره خوا مرمۍ ورېدې او په شاوخوا کې سرې لمبې خوتېدې؛ دا د افغانانو د جګړې یو تصویر وو...

خو موږ وړاندې تلو او په یوه جاغور پسې مو بل تشاوه. موږ له خوبه د تازه راکښېناستلو ماشومانو او ځناورو وارخطا چغې اورېدلې، چې د جګړې روان حالت ته یې یو ځانګړی میوزیک جوړاوه. افغانان یو په بل پسې لګېدل او په مځکه لوېدل؛ خو زموږ مسلکیان د جګړې په ځغلولو پوهېدل او کم تلفات راواوښتل...

یوه شېبه ډزې ورو شوې او ودرېدې. موږ ټول دفاعیان وژلي وو او د هغو کلاګانو دروازې مو ورماتې کړې، چې افغاني غرور وزر په غوړولی وو. له کاره وتلي سپین ږیري، ښځې او واړه پاتې وو. د ټولو په سترګو کې یوه خبره لوستل کېده: زموږ له هیواده ووځئ، تاسې یرغلګري یاست!

موږ په یوه واړه او زاړه کور ورننوتي وو. یو ملګري مو وویل: اوففف دلته د اوزو څه بد بوی دی! ټوپکونه مو مخامخ نیولي وو او هره شېبه دې ته تیار وو چې ډزې وکړو. موږ باید په همداسې یوه چاپېریال کې(چې د کورونو بامونه یې رانړېدلي وي او هره خوا لمبې بلې وي.) ډارېدلي وی.

دغه کور دوه د اوسېدو خونې او یوه د اور کوټه(آشپزخانه) لرله. د اوسېدو د یوې خونې چت رانړېدلی وو او لا یې هم د بارودو بوی ته. د اور له کوټې د سوځېدلو غوښو بوی راغی، له خپلو عسکرو سره ورتاو شوم. موږ هلته ولیدل، چې یوه ځوانه ښځه څو ډزه په ملا لګېدلې وه او په بل نغري (چې لویه مسې چایجوښه پرې ایښې وه.) ورړنګه وه. اوس موږ کولی شول د هغې د غوښو د سوځېدلو غږ هم واورو، چې دا یو کم یافته میوزیک وو. د هغې یوه پښه تر زنګانه له شکېدلي پرتاګه راوتلې وه. ما هغه ونه لیدله خو آندامونه یې د نارینه وو په څېر وو. د ښځې په ملا باندې راروانو وینو (څومره چې کولی شول) د هغې پلاستیکي بوټونه ډک کړي وو. زه یوه شېبه غلی ولاړ وم، بیا مې له ځانه وپوښتل: آیا دا ریښتیا یوه په اصولو ولاړه جګړه ده؟

عسکرو ته مې وکتل، کېدی شي هغوی ته هم په زړونو کې یو شی ورګرځېدلی وي. ما فکر کاوه چې د هغوی په زړونو کې به د لطافت سمندرونه ایشي؛ خو داسې نه وه، د جګړې اور هغه وچ کړي وو.

زه یوه شي ولړزولم، یوه تقریباً دیارلس کلن ماشوم له تناره نه سره راپورته کړ. جړ وېښته، غنمرنګ پوستکی او برګې سترګې یې لرلې؛ ډېره ګرانه وه چې پوهېدلي وی، هغه په داسې وخت کې څه غوښتنه لرله؟

هغه د خپلې مور بې روحه جسد لیده او د هغې د غوښو د سوځېدو غږ یې هم اورېده. کېدی شي په همدې دومره تنګه موده کې هغه د خپل تیاره راتلونکي په باره کې فکر کړی وي او د بې پلاره او بې موره ژوند راتلونکې ترخې شېبې یې تصور کړې وي. کېدی شي ما فکر کړي وي چې ورشم له لاسه یې ونیسم، له تناره یې راوباسم او ورته ووایم چې راځه، راتلونکی بدل کړو!... خو زموږ پاتې کېدل هلته مشکل وو. د نورو کوټو د لیدلو لپاره راووتو او ماشوم مو له خپلو ټولو هغو هیلو سره (چې لرلې یې) پرېښود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ عسکرو ډزې کولې او د لاسي بمونو د ډزېدو غږونه هم راتلل؛ موږ په همدې غږونو کې ورک وو چې یو ناڅاپه د تناره له کوټې ضربه وشوه.

موږ د ځانونو د دفاع لپاره یو کونج او بل کونج ته منډې کړې. زموږ یو شین پوښی عسکر په انګړ کې پروت وو او دژوند وروستی سلګی یې وهلې. هغه د اوبو غوښتنه کوله؛ خو موږ د هغه دغه وروستی غوښتنه نشوه ورپوره کولی؛ یواځې دومره مو ویل: وزغمه!

(لاسي بم وغورځوه!) ما مې عسکر ته امر وکړ. هغه بم وغورځاوه، د تناره د کوټې بام ولړزېد او د یوه تازه ځوان شوي هلکي د درد کریکه مو واورېده. د تناره کوټه په لوګیو کې پټه وه او شاوخوا یې نوره هم داسې ښودله چې په جګړه کې ښکېله ده او ځپلې ده. آرامي خپره شوه؛ خو فضا له دوړو ډکه وه او د روانې جګړې کیسه یې کوله چې څومره خطرناکه ده او څومره بد عواقب لرلی شي.

موږ د ماشوم زړورتیا او په هغه کې د غچ د راپارېدلي احساس عملي بڼې ته حیران وو؛ دا په ریښتیا سره حیرانوونکې وه. موږ دوه عسکر د مړي سمبالولو ته پرېښودل او خپله زه د نورو کوټو د لیدلو لپاره روان شوم. زه له خپلو عسکرو سره یوې کوټې ته ننوتم. کوټې ته له بهره لوګي راننوتي وو؛ خو روښانه وه او موږ لیدل چې په کوټه کې څه دي؟ د کوټې له منځه د یو ماشوم د ژړا غږ راته، هغلته په تیرانو کې زانګو راځوړنده وه او ماشوم ترېکې پکې وهلې. دومره د یادولو وړ پیښې څنګه په یوه وخت منځ ته راځي؟

ماشوم له وېرېدونکو غږونو وېرېدلی وو او مور یې غوښته؛ خو مور یې موږ انټرناسیونالېستانو وروژلې وه. ورنږدې شوم، لږ غلی شو؛ خو وروسته بیا ناقراره شو، ژړل یې او د ځان د خلاصولو هڅه یې کوله.

کرغېړنه جګړه؛ هغه وخت پیل شوې وه چې لا دا ماشوم نه وو زېږېدلی او د ده تر زېږېدو یا د ده د لمسیو تر زېږېدو یې دوام کاوه.

ما وویل: افغان ماشومه، موږ تا ته ښوونځې او سرک جوړوو!... هغه ژړل.

زما په زړه کې پرلپسې دا پوښتنې ګرځېدې(موږ په څه ډول یوه جګړه کې ښکېل یو؟ آیا دا ریښتیا یوه په اصولو ولاړه جګړه ده، که څنګه؟) ځواب مې نشو ویلی او د افغان ماشوم په زانګو مې لاس ایښی وو. هغه مو په زانګو کې پرېښود او په پوره احتیاط او بیداری د غنایمو د ټولولو لپار وخوځېدو.

دواړو لوریو یوه، یوه خبره زده وه.

زما د لاس لاندې ډېر شمېر کسانو غاړو ته ټوپکونه اچولي وو. د ټولو پالل او ډوډۍ ورته رسول؛ دا زما په غاړه وو.

موږ تقریباً پنځه ساعته ټوپکونه او ټانګونه ډزولي وو؛ ستړي او وږي وو. لمر په نیمایي آسمان کې ځلېده او موږ د قندهار له خامه او خړو سرکونو پاخه سرک ته راپورته شوي وو. د جګړې ګرد مو په ځانونونو او موټرو احساساوه، آن ځینو خو کېدی شي په زړونو هم احساس کړی وي. روان وو او د خوړلو په باب مو فکر کاوه...

یو وخت مو له لرې په یوه راروانه لارۍ سترګې ولګېدې. موږ پوهېدو چې لارۍ له خوراکي شیانو ډکه ده. موټرې مو ودرولې، زه له څو عسکرو سره راکښته شوم. کله چې لارۍ زموږ خواته راورسېدله، ومو دروله. افغاني موټروان مو په زوره ترې راکښته کړ. لارۍ له هندوانو ډکه وه.

دواړو لوریو یوه، یوه خبره زده وه. موږ ویل: راکښته کوئ یې!

افغان ویل: لطفاً بس دی، دا زما روزي ده، لطفاً نور بس دی. لطفاً دا زما د ماشومانو روزي ده، لطفاً!

زموږ عسکر لارۍ ته ورختلي وو او هندوانې یې د یو بل په مرسته راکښته کولې. ما ته هم هلته معلومه شوه چې یرغلګري یو؛ خو څه مو کړي وي؟ لوږه وه ، یواځې زه نه وم وږی، نور ډېر پوځیان وو چې معدې یې تشې وې او په تشه معده خو د افغانانو د انقلاب ساتنه نه شوه کېدی.

افغان کېدی شي د انټرناسیونالېست کمونېزم او هیومنېزم په باره کې فکر کړی وي او د هغه په باره کې یې بېلابېل شیان په ذهن کې ورګرځېدلي وي او هغه به یې له هغه څه سره پرتله کړي وي، چې د سترګو په وړاندې یې تېرېدل.

افغان موټروان ناهیلی تش موټر ته وخوت. د موټر ټایرونه کرار، کرار اوښتل او زموږ له سترګو پناه کېده. موږ د افغان هندوانې یو بل ته وېشلې او په دې ډول مو د افغانانو د انقلاب ساتلو ته انرژي برابروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کامي کازي په ډول

میلیونونه خلک د هغه چا له لوري کډوال شول، چې ویل یې ترقي پلوي دي. لکونه خلک د هغو خلکو له لوري ووژل شول، چې ویل یې د تعلیم او بیا رغونې پلوي دي؛ دا د وخت تېرېدل وو او د وخت تېرېدو سره شورویانو په افغانستان کې خپل اهداف او حیرانوونکي کړنې نشوی پټولی. افغانستان د سرې جګړې ډګر ګرځېدلی وو او په دغې جغرافیه کې ښکېلې ډلې ټپلې د بېلا بېلو شتمنو هیوادونو له خوا حمایت کېدې.

د جګړو په دوران کې له دوه میلیونه زیات خلک د نورو هیوادونو تر څنګ پاکستان ته هم مهاجر شول، چې په ۲۴۰ بېلا بېلو کمپونو کې په خېمو کې اوسېدل. د دغو مهاجرو ډېره برخه د پاکستان شمال او شمال ختیځو پولو ته نږدې ځای پر ځای شوې وه. تقریباً نیم میلیون مهاجر په بلوچستان او یو لک په پنجاب کې پراته وو. د مهاجرینو د نړیوالې ادارې له لوري خورا ډېره مرسته پاکستان هیواد ته د دې لپاره ورکول کېده چې ورغلي مهاجر پرې وپالي؛ خو هغوی له دې مرستو ډېره بده استفاده کوله. څلورمه برخه یې هم افغان کډوالو ته نه رسېده. پاکستان له دغو پیسو نه د خپل پوځ په قوي کولو او افغاني مجاهدینو په روزلو کې کار اخیسته. هغوی یواځې له دغو پیسو دغه ګټه نه پورته کوله؛ بلکې د آمریکایانو له لوري ورسره مستقلې مرستې هم کېدې، چې بیا وروسته په مجاهدینو وېشل کېدې. د ملګرو ملتونو سازمان پاکستان هیواد ته د مهاجرو د روزلو لپاره په ۱۹۸۳ کال کې ۵۵۰ میلیونه ډالر ورکړل. یو کال وروسته مرستې ډېرې شوې یعنې ۶۰۰ میلیونو ډالرو ته لوړې شوې؛ بل کال ۱۰۰ میلیونه ډالر نور هم ورزیات شول. په افغانانو یواځې چینجن غنم او خوسا غوړي وېشل کېدل؛ خو د وسلو بازار ښه ګرم وو او رنګارنګ وسلې په پاکستاني بازارونو کې خرڅېدې. دغه بازارونه د پاکستان په

سرحدي صوبه کې(چې تقریباً ټول اوسېدونکي یې پښتانه وو.) په بېلا بېلو برخو کې جوړ شوي وو.

۳۶ مخالفې وسلوالې ډلې پاکستان روزلې، چې مرکزونه یې په کوېټه، پېښور او (پخوانی قبایلي سیمه) پاړاچنار کې وو. دوی په هغو پیسو د افغانانو د تباهی لپاره روزل کېدل چې ملګرو ملتونو د افغان مهاجرو د روزلو لپاره ورلېږلې. پاکستاني مشرانو د دې له وېرې چې ور یې دښمنان ورټکوي؛ له افغاني مذهبي جنونیت نه ګټه پورته کوله او د خپلو ګټو لپاره یې عام افغانان د مذهب له نامه لاندې د جګړې په لومړۍ کرښه کې جنګول. دا خو څرګنده ده چې دا داسې وخت وو چې د شوروي د شهرت سرې څپې په نړۍ خپرې وې او سیالان له دغې خبرې ځورېدل. هغوی د کینې په اور سوځېدل او د شوروي بربادۍ ته یې متې رانغښتې، هغوی هغه څه کول چې په وس یې پوره وو.

باید وویل شي چې د دغې جغرافیې شتمن روحانیون(چې د ډېرې جګړې پېزو ډلو مشران وو او په ټولنه کې د نفوذ خاوندان وو.) نفتیانو او آمریکایانو اخیستي وو. بد بختانه باید ووایم چې موږ دومره پیسې نه لرلې، هغوی واخلو...
په هر حال جګړه له وخت سره موازي روانه وه او نفتي شېخانو د افغان په جګړه تېل پاشل او د مخصوصو اسلامي برمونو ډېرېدو ته یې خلک رابلل. دا زموږ له راتلو د شپږو کالو د اوښتو خبره وه، هر څه بې پایلې ښکارېدل او هیڅ نشول ویلی(څه پېښېدونکي دي؟)

افغانستان یوه معما وه؛ پېچلې معما، چې حل یې ډېر ګران وو، که ووایم ناممکنه وه، سمه ده. د آسمان شنه کېږدۍ د دې هر څه لیدونکې وه او په مځکه د جګړې او کرکې تور ګرد پروت وو. تنکي شوروي عسکران له آروایي ناآرامیو سره مخ وو هغوی په لړزېدلو ګامونو او تشو نسونو جګړې ته تلل. د ټوپکونو په ډزولو او د ټانګونو په ګرزا کې یو ډول بې خونده شیان محسوسېدل او هر څوک په نه زړه لګیا وو، چې جګړه مخ ته بوځي. زموږ ملګري باید په هر حال کې ثابت او محکم پاتې وي. باد، باران، واوره، توپان؛ دا هر څه باید موږ زغملي وي. موږ د یوې لویې آمپراتورۍ یوه وړه برخه وو او په کړۍ یېز شکل مو کار کاوه. هر ډول چې وي، موږ باید هغه څه کولی چې مشرانو مو راته ویل: هغوی ویل: مړه کړئ! مړه مو کړل. هغوی ویل: وژغورئ! ومو ژغورل. هغوی ویل: ووهئ! ومو وهل. موږ هغلته هر څه وکړل؛ خو باید ووایم چې له هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه متضاد وو چې موږ ته دلته (شوروي) کې ویل کېدل. موږ ته دلته ویل کېدل چې تاسو د افغانانو ورونه یئ! د بیارغونې چارې به مخ ته وړئ او د عامه ځایونو ساتنه به کوئ!

موږ فکر کوو یو څه، یو ډول دي؛ خو کله چې د مسوولیت درونډ بار زموږ په اوږو لوېږي، خبره سرچپه کېږي، همدغه شان ده؛ کله چې افغانستان ته راننوتو، هر څه بېل وو، نه د بیارغونې چارې وې او نه د عامه ځایونو ساتنه، فقط د انقلاب او شوروي د حیثیت ساتلو لپاره مو ډزې کولې، که په هره بیه وو. ډېر ځله مو بسته، بسته کلي بمبارول، عامه ځایونه مو سوځول. د هر څه له سلوکه د کرکې بوی راته. له هغو لومړنیو ورځو ما ته معلومه شوه چې د افغانستان شوروي کېدل یو خوب دی؛ ځکه چې دې جګړې سر او پښې نه لرلې او په ډراماتیکه بڼه روانه وه. موږ په جګړه کې د کامي کازي په ډول لوبېدو، عین شان لکه جاپانیانو به چې مقابل لوري د ځان په بیه له ژونده ویستل او د هیواد دفاع به یې کوله. موږ د خپلو مشرانو او زموږ له لاس لاندې عسکر، زموږ د امرونو په مقابل کې خنثی وو. عمل مو کاوه او جګړه مو غځوله.

لومړی، شوروي

دا د دې ځای(شوروي) کیسه ده. موږ بي بي سي اورېده، چې له هرې رسنۍ زیاته د افغان په جګړه غږېده. موږ اورېدل چې د افغانستان حالات څنګه په تدریج سره کړکېچن کېږي او د نه حل کېدونکې معما بڼه خپلوي. موږ حربي پوهنتون لوست او له فارغېدو وروسته پلان شوې وه: افغانستان، کړغېړن افغانستان.

دا لومړی ځل وو چې ما د خپل ژوند تر ټولو خواږه وختونه تجربه کول. په پوهنتون کې د یوې نجلۍ له ما سره مینه پیدا شوه، بیا دواړه سره مینین شو او خبرې به مو سره کولې. دغه نجلۍ آیوانکه نومېدله او د یوې ښې نجلۍ ټول صفتونه پکې شامل وو. داسې ډېرې نجونې زموږ په پوهنتون کې په زده کړو بوختې وې، چې تقریباً ټولو ته د نظامي طب په برخه کې زده کړې ورکول کېدې. موږ ټولو له نظري زده کړو زیات له عملي زده کړو (نښه ویشتلو، ډزو کولو او ځغلېدلو) سره مینه لرله. کورونو ته کم پرېښودل کېدو او د خطونو په واسطه به مو رابطې کولې. ما ډېر وخت د خپلې راتلونکې په بابله فکر کاوه، په خاصه توګه د آیوانکې او افغانستان په اړه؛ دا زموږ ژوند وو چې ګړی، ګړی تېرېده او افغانستان ته تلل رانږدې کېدل. موږ ډېر شیان داسې تعبیر کړي وو چې هغه شان پېښ نه شول. موږ نه پوهېدو چې هلته(افغانستان کې) موږ ته څه په تمه دي؟

موږ د وروړګلوۍ او مینې په تمه وو او په ناکرارۍ مو شپې شمېرلې. د هر چا دیدګاه د هغوی د پېښو د تحلیل سره سمه وه او موږ هم افغاني حالات یو طرفه او هوار تحلیل کړي وو؛ خو هر څه سرچپه وو او حیرانوونکو پېښو پرلپسې هېښوولو.

نه کاله پرلپسې جګړې موږ ته هیڅ ګټه ونه کړه، غیر له دې چې یو څه تجربه تر لاسه کړو. کله چې زموږ جګړه په افغانستان کې پای ته ورسېده، بیا خو دا موضوع اصلاً غلې شوه او زموږ له اوږد عمر تجربې نه چا ګټه پوره نه کړه. له دې سره چې ټولو ته معلومه وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان د سرېښو ډنډ دی، بیا یې هم ځانونه پکې ښکېلول. کمونسټ افغانانو خپل مشران په دې ملامته ګڼل چې څنګه په کار وو، هغه ډول یې خلکو ته د انقلاب راڼه اهداف روښانه نه کړل، په تېره بیا عامو کارګرو او بزګرو ته. له دې سره، سره چې معلومات ورته کېدل، د عامو خلکو په وړاندې قوي، قوي دولتونه هیڅ دی.

سږه جګړه په افغانستان کې روانه وه او په دغه هیواد د آمریکا د وسلو سېلاب ورخوشې وو. له دې ځای نه هم د مرستو بهیرونه ورځغلېدل او شورویانو لیدل چې زموږ د خولې ډوډۍ هم له افغانانو سره شریکېږي. تنکي شورویان د افغانستان په وژنتون کې له خاورو لاندې کېدل؛ خو زموږ میندو دومره اجازه نه درلوده چې ووایي(زموږ بچیان د افغانستان جګړې ته مه لېږئ!) خو زموږ زړو کمونسټ مشرانو په تأکید ویل: (شپاړسم شوروي جمهوریت!) او د دې لپاره د آپرېل د انقلاب ساتنه او د سره خلقي بیرغ رپاند ساتل مهم وو. باید ووایم چې روحاني افغانستان د واکمن ګوند له کمونستي نظریې سره نه وو موافق، حتی په آبعادو کې هم. ګاونډي پاکستان له دې هر څه ګټه اخیسته او مذهبي جګړې یې را مخ ته کولې.
مور له دې سره جوخت چې ټوپکې مو ډزولې ، په خپلو مشرانو مو لعنت وایه. مور په هغو لاسونو چې په دې عمر کې یې باید زلفې لوبولی، اور او بمونه لوبول.
زه د پلار او مور مشر زوی وم. پلار مې زما په پوځي کېدو ټینګار کاوه؛ خو مور مې بیا زما د پوځي کېدو مخالفه وه، هغه یوه لرلیدونکې ښځه وه او پوهېده، چې له زده کړو وروسته به مې ګوند افغانستان ته لېږي او هغې نه غوښتل چې د نورو په ډول زه هم د افغانانو لپاره قرباني شم.
وروسته چې کله پوه شوه خامخا افغانستان ته ځم؛ یادونه یې راته وکړه:(لومړی، شوروي) او ما تعقیبول؛ آن کله چې فارغ شوم او په نوي تشکیل کې افغانستان ته انتخاب شوم، بیا یې هم مخالفت کاوه؛ خو وروسته وپوهېده چې زه خپل مشران تعقیبووم او د افغانستان د شوروي کېدو نظریې مې په ذهن کې ځغلي. ما خپل وروڼه، خویندې، مور، پلار او آیوانکه د افغانستان او افغانانو لپاره پرېښودل او یو اوږد، سخت او کړاوجن بېلتون مو پیل کړ. موږ په نامعلومو رخصتیو کورونو ته واستول شو او کله چې خبر راغی(باید لاړ شو!) له آیوانکې سره د وروستي وار لیدو ته د هغوی کور ته لاړم.

د شپې (کله مو چې ډوډۍ وخوړه.) بهر راووتو او قدم مو واهه: هغې ما ته ویلي وو: افغانستان کې به څومره وخت تېروې؟

ما ویلي وو: دا دجګړې په مهال پورې تړاو لري، کېدی شي دا جګړه له یوه کاله نوره اوږده نه شي او افغانستان ډېر ژر په یوه شوروي جمهوریت بدل شي.
ما ته اوس هم یاد دي، چې هغې څومره په کرکه وویل: ته دا خبره له کومه درکه کوې؟ د عامو ولسونو د یووالي په وړاندې ستاسو ټانګونه او توپونه د یوه خلي حیثیت هم نه لري. وحدتونه استبدادونه تر پښو لاندې کوي او خپل سرنوشت په خپله ټاکي. روحاني افغانان او کمونیستي اداري؛ څه فکر کوې، دا سره جوړ راځي؟ واوره! ته به ولاړ شې او بېرته به راشې؛ خو دا ډول به معصوم نه یې، ستا لاسونه به د بې ګناه افغانانو په وینو سره وي او د یوې لوېې ډېکټاټورۍ فرمانونه به دې د ټوپک په میل تړلي وي، تش لاس او ټیټ سر به راستون شې! دا مې ومنه، ما د افغان جګړه تحلیل کړې ده. موږ د آمریکا، چین، عربانو، پاکستان او ایران مقابلې نشو کولی؛ موږ ډېر بې وسي یو...
هغه جدی ږغېده، ما ویلي وو: موږ انتخاب شوي یو. موږ افغانستان ته ځو، کېدی شي بیا راڼه شم. دا زموږ وروستی ځل لیدل دي.
بیا غلي وو او په توره شپه کې د هغې لیدل سختېدل. بیا وروسته یو بل ته نږدې شوي وو او یو بل مو ښکل کړي وو او د یو څو شېبو لپاره مې راتلونکی هېر کړی وو. دا لومړی ځل وو چې ما د خپل ژوند خواږه او ترخه وختونه په یوه وخت تجربه کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څوارلسمه پېړۍ کې

زما د هغو خوبونو تعبير (چې په شوروي کې مې ليدلي وو.) په افغانستان کې غلط راوخوت. زه په لومړنيو ساعتونو کې په خپل راتګ پښېمانه شوم او د يوه داسې راتلونکي اټکل مې وکړ چې ښه نه وو. د دغو خلکو (افغانانو) تاريخ له خاورو لاندې وو او غرور يې د خپل هيواد د غرونو په څېر لوړ او نه ماتېدونکی وو. دوی په روحانيت تکيه کوله او زموږ په ډول ماده پرستي نه وو. د خپلې جنترۍ له حسابه په څوارلسمه پېړۍ کې اوسېدل. د خټو کورونه يې جوړ کړي وو او ماشومان يې له څارويو سره يو ځای په خاورو کې لوبېدل. موږ ته يو داسې هدف ټاکل شوی وو، چې لارې يې له ستونزو ډکې وې، په کمې توښې وړاندې تلو او مزلونه کړاوجن وو؛ خو موږ بايد تللی، ځکه که درېدلي وی، نابودېدلو. هر پړاو په وينو لړلی وو او په مځکه يې اغزي زرغون وو. هر خطر موږ ته راکتل، له هر غره او هرې درې روحاني بلاوې راموسېدې او موږ يې تحقيروولو؛ خو موږ غلي پاتې کېدو او له دغو هيلو سره وړاندې تلو، چې يو وخت به په دغو سرکشو غرونو کې د لور او څټک بيرغ رپېږي؛ همدغه يواځينۍ هيله وه، چې موږ تکيه ورته کوله او سختۍ مو ورته ګاللې؛ خو وروسته پېښېدونکو شيانو ستړي کولو او زړونو راته د کرار کېناستو امر کاوه. آندامونو هم سستي پيدا کوله؛ ځکه زموږ کارونو نتيجه نه ورکوله. کوم ځای به مو چې ونيو، تصفيه به مو کړ او افغان ملګرو ته به مو په واک کې ورکړ، ترې را به غلو؛ خو يوه مياشت وروسته به مو واورېدل چې بيا آشرار همهلته واک ته رسېدلي دي. موږ څه کړي وای؟ هلته خو د ټول عمر لپاره نشوو پاتې کېدی. پړه هم په موږ اچول کېده. پردي افغانان خو پرېږده، خپلو کمونستانو هم داسې سلوک راسره کاوه چې ګواکې د دې هر څه مسوول په افغانستان کې د څلوېښتم لښکر د سرو قطعو پوځيان دي. کله به چې بې وخته خوب سترګې راپټولې او سر به مې درد کاوه؛ احساس مې کړه چې يو ډول ګنده ناروغي مې ځوروي. بيا په يوه ماسپښين چې د افغانستان د آسمان لمر ځلېده او سپينې واورې ټوله مځکه پوښلې وه؛ څه ګنده خيالونه مې په سر کې راوګرځېدل او پلان مې کړه چې ځانوژنه وکړم؛ خو

وروسته آيوانکه سترګو ته راته ودرېده، پلار مې راياد شو چې ناروغيو يې لمفاوي غدې ورځورولې او ورځ تر بلې ډنګرېده.
کاش زموږ انټرناسيونالېستانو په عمل کې هم هغه څه کولی شوی چې ويل يې! کاش موږ کولی شول يو بې وسه افغان له خاورو راپورته کړو، ټوپک ورنه واخلو او ورته ووايو چې افغانه وروره، دا ستاسو جګړه نه ده، تاسو په غلطه لاره ځغلئ او پردۍ نظريې پلې کوئ! کاش موږ کولی شول په رېښتيا سره د ورورګلوۍ رول ولوبوو او د بيا رغونې کارونه په مخ بوځو. موږ د شمعو حيثيت لاره، ويلې کېدو؛ خو نورو ته مو رڼا ورکوله؛ خو دا رڼا هغه چا ته نه ورکول کېده چې حق يې لاره. هغوی خو اصل کې په تيارو کې ساتل کېدل. ښه، موږ به فکر وکړو چې موږ ډېرې سختۍ وګاللې؛ خپلې ورځې مو د بل چا لپاره تېرې کړې او وخت راڅخه وتښتېده؛ څه په لاس راغلل؟ هيڅ!

که موږ هغلته يرغل نه وی وروړی؛ نو ژوند يو بل ډول کېدی شو، بدل، ډېر بدل. موږ به اوس لويه شوروي لرله؛ فرق يې نه کاوه، که يو افغانستان نه وو؛ خو وروسته چې زموږ مشرانو د عقل په ځای له احساساتو کار واخيست؛ ځان ته يې خطرونه متوجه کړل او لوی اتحاد د خلکو د يووالي د سندرو په وړاندې ورژېد او نړۍ د داسې پېښو ليدونکې شوه، چې ډېرې حيرانوونکې وې. موږ له نږدې د دې هر څه ليدونکي وو. شورويان، افغانان او ټول وژل کېدل؛ ټول د داسې څه لپاره وژل کېدل چې بايد نه وی وژل شوي. موږ د جمهوريتونو د شوروي کېدلو لپاره وژل کېدو، افغاني مجاهدين د پرديو ګټو لپاره.

کاش په دغو خبرو ټول خلک هغه وخت پوهېدلي وای چې جګړه لا نه وه پيل شوې او څوک چې پوهېدل؛ هغوی بيا خبرې له ځانونو سره پټې ساتلې، دوی ټولو په کرېملېن او آرګ کې مزې کولې؛ څوک په شعرونو، څوک په شرابو او څوک په ځوانو ښځو بوخت وو؛ خو تنکي شورويان او عام افغانان د جګړې په اور کې سوځېدل او د خوړلو لپاره يې يو شی نه لاره. کله به يې چې د خطر بوی حس کړ؛ خپل ساتونکي به يې د يوه په ځای دوه، د دوو په ځای څلور او داسې به يې ضريب پسې اخيسته. يواځې يې د خبرو کولو چل ډېر ښه زده وو؛ خلقيانو او پرچميانو عسکران غلطول، ملايانو عام افغانان د جنت او ښايسته ښځو په وعدو غولول او موږ په ډېرو ښکلو هيلو راوړاندې کولو غولول کېدو. يو ډېر ښه بازار جوړ وو، د هر چا کار و بار روان

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو؛ دزونه او مرمۍ خرڅېدې. ژوندي انسانان پلورل کېدل، چې له ځان نه به خبر هم نه وو. افغانانو د خپلو ورونو مړه جسدونه په هوټلوالو پلورل.

هغلته (افغانستان کې) داسې پېښې کېدې چې د سړي له حيرانتيا ښکرونه ورته کېږي. سور اور بل وو او خلک د تيارو په انتها کې ساتل شوي وو. هيچا نه پوښتل، دا ولې او وروسته څه پېښېدونکي دي؟ عام افغانانو خو يواځې په حال تمرکز کاوه او هيڅکله يې نه غوښتل حقيقت اورېدو ته خپل غوږونه تيار کړي، په اوازو او د شخصيتونو په ظاهري بنو پسې تلل چې منزل يې تياره وو، يواځې تياره.

ګردېز، چې يخ موسم يې لاره.

تقريباً د اتيايمو کلونو تر نيمايي دښمنانو له هر هغه څه نه چې په لاس ورتلل، د ماينونو د جوړولو لپاره کار اخيست. مثلاً يو عادي لوښی به يې له چاودېدونکو موادو ډک کړ، چې د چاودنې په وخت کې ترې ډېرې ټوټې يو خوا بل خوا خپرې شي او ډېر زيان واړوي؛ له دې نه يو پياوړی ماين جوړېده، چې ډېر واري به له لېرې هم اداره کېدی شو. دغسې ماينونه معمولاً د لارو په تنګو برخو کې ښخول کېدل. هغوی پوهېدل چې هر جنګي موټر مخابره او هره مخابره آنتن لري؛ نو ځکه هغوی له ماين نه راوتلي سيمان لومړی په ځمکه کې پټ ببول، بيا به يې د سرک په غاړه د ولاړې ونې له پاسه د سرک هغې غاړې ته تېر کړل او هلته به يې له بېټرۍ سره وصل کړل. د لومړي ګاډي آنتن به چې په دې سيم ولګېده؛ نو د برېښنا د شارټۍ له آمله به داسې چاودنه رامنځ ته شوه چې نه يواځې د ګاډي سپرلۍ له منځه تلله، بلکې لاره هم د نورو ګاډو په مخ په بشپړ ډول بندېدله، په همدغه وخت کې به پر بند شوي قطار د دزو باران هم پيل کېده. وروسته به چې کله د لارې تنګو برخو ته رسېدو؛ نو له ټولو ګاډو به مو آنتنونه کوز کړل او هغه نري، نري سيمان به مو په غور سره ولټول. همدغه د ژغورېدو يواځېنۍ لاره وه. زموږ ملګرو بيا وروسته داسې لارې، چارې وموندلې چې د پرسونل د ژوند د ژغورلو سبب کېدې. د روسي سرتېريو د اختراع کولو وړتيا د افغانستان په جګړه کې هم زموږ د پلانونو د ځغلولو لپاره مرستندوی شو؛ خو که د يوه اقتصاد پوه په دود له ما وپوښتئ، چې وروستۍ نتيجه څه شوه؟ درته وبه وايم، چې هيڅ!

ټولو غوښتل ووايي، ګوند پالي او حکومت پالي دي. هيچا نه غوښتل وښيي، ملت پالي دي.

له لومړني پسرلي وروسته د افغانستان جنوب ختيځ ته له خپلو ملګرو سره ولېږل شوم. ګردېز، چې يخ موسم يې لاره او له پاکستان سره په پوله پروت وو. دغه ښار ته نږدې په يوه وړه پوسته کې پاتې کېدو. ګردېز د درېيمې قول اردو قرارګاه وه. په دې قول اردو کې درې فرقې: ديارلسمه، څوارلسمه او پنځه ويشمه او ۲۲ نمبر غرنی غونډ او يوه د کوماندو قطعه وه. قول

(c) ketabton.com: The Digital Library

اردو د (اوسنیو) پکتیا او پکتیکا په ولایتونو کې ځای په ځای وه او د جنوب له لوري یې د خوست ــ کابل او غزني ــ کابل په لویو لارو د کابل ساتنه کوله. د قول اردو قوماندان د یوې نسب دارې او مشهورې کورنۍ غړی، تورن جنرال غلام نبي وو. دغه غلام نبي کوړګوتي وېښتان لرل او له مخه یې شنه ږیره راتاوه وه. بیا کله چې په پکتیا کې حالات کړکېچن شوي وو او دی یې په وړاندې د تېر په څېر غلی پاتې کېده؛ نو د لرې کېدو خبره یې وشوه، دی له دې ځوکۍ لرې شو؛ خو له دې ښه دنده یې پیدا کړه، د دې لوی ولایت والي شو.

وخت نه وو چې ږیره وخرېیم، نور هم په بد حال وم؛ یو علت یې دا هم وو، چې لطیف خلک نه وو او سینګار ته اړتیا نه پیدا کېده. تل به د ځان او خپلو عسکرو په فکر کې وم؛ خو آیوانکه مې هم له یاده نه وتله. کله، کله به مې ټانګ ته تکیه وکړه او شعرګوتي به مې کښل.

لاینحله کارونه او نامعلوم راتلونکی سړی له پښو غورځوي. هیڅ مې عمل او جګړې ته تابیا نه راتله؛ خو مجبور وم، ځکه چې که له ځانه مو دفاع نه وای کړې؛ دغو ټیرو او کلکو آغزیو به خوړلي وی. دغو شیانو ورته مخامخېدونکي سرونه خم غوښتل؛ خو موږ دا نه وو زده کړي او همت مو په ځانونو کې پیچکاري شوی وو.

که څه هم دلته زموږ د پوځیانو د پاتې کېدلو اصلي هدف د یوه بل شوروي جمهوریت رامنځ ته کول وو؛ خو زه یې د پاتې کېدلو په مهمو دلایلو نه پوهېدم، نه مې پوځیانو دغه خبره پوښتله او نه ما له لوړ پوړیو چارواکو او جنرالانو سره په دې اړه خبرې کولای شوې. هر کله به مې چې دغه خبره منځ ته راوړه، هغوی به یواځې دومره وویل:(جګړه کوه، تر دې، چې ساه وي درکې!)

موږ (ټیټ رتبه آفسران او عسکر) یواځې د ماشې په کشولو او په زوره د ډوډۍ په پیدا کولو پوهېدو. افغانستان زموږ لپاره د سطرنج لوبه وه، چې بېخي ورسره نابلده وو؛ آن موږ په دې نه پوهېدو چې له چا سره جګړه کوو؟ ډېر ځله موږ د خپلو افغانانو ملګرو له لوري ووژل شوو او یا به داسې وختونه هم راتلل چې د مجاهدینو مشرانو به زموږ له لوړ پوړیو جنرالانو سره په یوه مېز ډوډۍ خوړله؛ دغه هر څه حیرانوونکي وو او د پردې تر شا یو بل ډول لوبه روانه وه، چې شاید اوس هم ډېر خلک ترې ناخبره پاتې وي.

موږ د ژوند کولو لپاره یوه تګلاره لرله (مړ که، یا ومره!) دا مو له هغو سپیو زده کړې وو، چې د خلکو په مخ کې به د شرط لپاره سره جنګېدل، هغوی پوهېدل چې که مقابل لوری ونه وژل شي، نو حتماً دی وژل کېږي. د ده په ژوندي پاتې کېدلو، د ده مالک ته ګټه پاتې کېده او لوبه یې ګټله؛ خو د ده تر ټولو لوی انعام بیا د ده ژوندي پاتې کېدل وو. زموږ ژوند هم همداسې وو، زموږ ژوندي پاتې کېدل زموږ د مشرانو لپاره ګټه وه او زموږ لوی مکافات، زموږ ژوندي پاتې کېدل وو.

هر سهار وختي مو پیره بدلوله. دوولس ساعته څلورو نفرو پیره کوله، دوولس ساعته نورو څلورو.

له افغاني عسکرو سره پاتې کېدو. یو بل مو په ملګرو مخاطبول؛ خو موږ د زړه پوره ډاډ نه لاره او تل به په ډار کې پاتې کېدو. موږ دومره له آشرارو نه په ډار کې نه وو، لکه له خپلو ملګرو، چې کله، کله به یې له سلوکه د کرکې بوی راته. موږ خپل مرال لوړ ساتلی وو؛ خو کله به چې افغانانو په خپل منځ کې په ټیټ غږ خبرې کولې او بیا به یې موږ ته راوکتل او پټ به یې وخندل؛ نو موږ به په زړه کې ووهل شوو او داسې به مو احساس کړه چې ګوندې مات شوي یو؛ خو بیا به مو زړه ته په دې خبره ډاډ ورکاوه، چې کم تر کمه زموږ د لاس لاندې خو یاست!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژوندی دې وي شوروي!

کله، کله به چې د جګړې او د جګړې له فکرونو اوزګار شوم؛ نو لوېږ شوروي ته به په فکر کې تلم؛ ودکا، شپه، واوره، سینما، پوهنتون، مور او پلار او آیوانکه؛ فکر مې له دغو شیانو څرخېده. کله، کله به مې دغه شعر په همدغسې وخت کې زمزمه کاوه (زموږ وطن ښکلی دی، زموږ مرال قوي دی، موږ جنګېږو، یو بل شوروي جمهوریت جوړوو!)
الکسي به ورسره خوا کې پروت هر اوسپنیز شی په یوه ځانګړي آنداز ټنګاوه او یوه خوږه موسیقي به یې جوړوله. بیا به یې له سوزه په ډک غږ چغه کړه: ژوندی دې وي شوروي! ژوندی دې وي شوروي...

افغانانو عسکرو به هم ورسره بدرګه کړه او زموږ ورو کې پوسته به د یو څو شېبو لپاره شور او غوغا ونیوله. هغوی به هم ځینې، ځینې سندرې ویلې او وروسته به یې روحاني دعاګانې لوستې. دوی د خپل وطن په څېر ځېږ خلک وو او قاطع شیان یې خوښېدل. ګردېز په ژمي کې له واورو او په اوړي کې له دوړو او ګردونو نه نه خلاصېده. سړې اوبه او ځېږه هوا یې لرله. خپه کوونکی احساس یې سړي ته ورکاوه، ماضي یې وریاداوه او سړی یې افغانستان ته په راتلو پښېمانه کاوه. موږ په زوره له دې وچ موسم نه ځان ته شاعرانه احساس جوړاوه او زړه ته مو ډاډ ورکاوه چې (هر څه ښه دي!) کنه نور خو په هر څه پوهېدو، چې له داسې بلا سره جګړه کوو چې زر پېښې، زر خولې او د تښتېدلو زر لارې لري.

موږ پوځیانو ډېری وخت د اجرأتو په وخت کې د فکر په ځای له احساساتو کار اخیسته او لومړیتوب مو ورکړی وو. کېدای شي په دغه ډول مو د لوی شوروي د مشرانو لار تعقیب کړې وي؛ هغوی هم په افغانستان د راننوتلو په وخت کې فکر او ادراک تر شا پرې ایښي وو او له احساساتو یې کار اخیستی وو.

هر کله به چې په مخامخ جګړه کې ښکېلېدو، احساسات به مو تعقیبول او فکر مو له پرېکړې کولو غورځاوه، ډېر ځلې کامیاب هم راووتلو. عقل تل سړي ته د تېښتې او ځاني دفاع لار ورښیي؛ خو احساسات بیا په فکر غلبه لري او غواړي هغه څه لاس ته راوړي، چې څه یې په مخ کې دي، حتی که منطقي دلایل او امکان هم نلري.

موږ له څلورو واړو خواوو خطره احساسوله، آن ځینې وخت خو به له خپلو سیوریو او خپلو ټوپکونو هم ډارېدو. ما له خپلو ټولو عسکرو سره ښې او د دوستۍ اړیکې لرلې؛ خو له دغو ټولو څخه یواځې یو کس وو، چې له ما سره به یې د زړه خواله کوله، د زړه پټ رازونه به یې راته ویل او کله، کله به یې اوښکې راسره تویولې. یو تکړه جنګیالی، ښه دوست او فرمانبرداره عسکر وو، الکسي نومېده. ډېره عجیبه کیسه یې لرله. رومانتیک ځوان وو، د سترګو له تورو حلقو یې ښکارېده، چې غم پرې له نورو زیاته غلبه کړې ده. د هغه کیسه داسې وه چې (آلبته د ده په ټکو) ده له یوې شوروۍ نجلۍ سره مینه لرله، چې له تاجکستان څخه وه، خدیجه نومېده او له دوی سره یې په پوهنتون کې زده کړې کولې؛ خو د ده د خوښې خلاف، هغې نجلۍ له یوه بل ځوان سره (چې د الکسي دوی هم صنفی وو او په ټولو مضمونونو کې یې نومرې تقریباً پوره وې.) مینه لرله. دغې خبرې په الکسي بد آغېز کاوه او تل یې غوښتې وو چې د نجلۍ فکر ځان ته راواړوي؛ خو هغې لیاقت ته ترجېح ورکوله او ده په هیڅ صورت نشول کولای چې خپل رقیب په نومرو کې لاندې کړي، له بلې لارې یې کار واخیست. هغه ته یې کندې باسل شروع کړل؛ څو، څو ځله یې نجلۍ ته بې نومه لیکونه ورولېږل او په هغو کې یې اخطار ورکړی وو، که چېرته ته د دغه هلک له ملګرتیا لاس وانخلې؛ نو بد څه به پېښ شي. په راتلونکي یې نه وو غږېدلی، یواځې یې وحشت لېږدولی وو. هلک ته یې هم دغه ډول لیکونه لېږلي وو؛ خو لکه دواړه چې پوهېدلي وي، هیڅ یې دغو خبرو ته فکر نه کاوه او خپلې مینې ته یې ادامه ورکوله؛ تر پخوا ډېره، ښه او سوځنده.

د عملي پوځي زده کړو په دوران کې الکسي څو، څو ځله هغه قصداً د بدن حساسو ځایونو ته وهلی وو، هغه خوږ شوی وو او تقریباً پوه شوی وو چې اصل کیسه څه ده؟

الکسي وایي چې بله ورځ بله پېښه رامنځته شوه، هغه وایي چې هر کله دی له لیلیې راووت او پوهنتون ته لاړ، د پوهنتون مخته یوه بوړنوونکي شي د ده فکر هغه لوري ته وراړولی وو، د ده رقیب او مینه یې په خپل منځ کې یو بل ته په مینه ورکولو لګیا وو، بیا دواړو ده ته لیدلي وو او په مسخره یې ډول یې خندلي وو، په الکسي کې د کرکې او غچ حس راپارېدلی وو؛ خو زر یې قابو ورباندې راوستې وه؛ دغه هر څه یې په پټه خوله زغملي وو او ټولګي ته تللی وو. له دې پېښې وروسته ده ضد کړی وو، چې په ټولو مضمونونو کې پوره نومرې واخلي او د خدیجې زړه لاس ته راوړي. له دغې وروسته یې ټول وخت کتاب ته ورکړی وو او په ننګونه یې زده کړې مخ ته وړې. دی به له کتاب سره دومره مصروف وو، چې د ده په خبره، ټولګیوالو یې د (د کتاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاکا) لقب ورکړ او له یو بله یې وپوښتل، چې دا لوی بدلون په ده کې ولې او له کومه راغی؟
دغه راز هیچا ته ښکاره نه وو او هر چا په خپله خوښه اټکلونه کول. د ټولو فکر د ده لوري ته وراوښتی وو او په ده کې یې نوي څه احساسول، آن د خدیجې هم. هر کله به چې دی دخدیجې مخ ته تېرېده، هغې به یو بل ډول ورلیدل او په ده به یې ډېر آغېز هم کاوه؛ خو پرېکړه یې نشوه کولای، ووایي، څه پېښېدونکي دي؟

یوه ورځ د آزموینو وروستۍ پایلې راوتلې وې او ټولو د اعلاناتو په تخته حیرانوونکي څه لیدلي وو؛ ټولو لیدلي وو چې الکسي په ټول پوهنتون کې تر ټولو ډېرې نومرې ګټلې دي او په هر مضمون کې یې نومرې تقریباً پوره دي. ده غرور ښوولی وو او ویلي یې وو چې دا د ده د هڅو او خواریو نتیجه وه. رقیب یې خپه وو؛ خو خدیجه بیا راغلې وه او ده ته یې مبارکي ورکړې وه. ده فکر کړی وو چې د هغې زړه یې لاسته راوړی دی. په سبا یې د دې په اړه خپل نیت ورته ظاهر کړی وو؛ هغې کرکه ښوولې وه او دی یې بې عزته کړی وو. دی زړه ماتی شوی وو او د نویو پلانونو د جوړولو په فکر کې شوی وو. کله، کله احساسات سړی داسې شیانو ته هڅوي چې ښه نه دي. ده نور خپل احساسات نشول قابو کولای؛ د خپل رقیب د وژلو په اړه یې په ذهن کې ورګرځېدلي وو. ده خپل رازونه په خپل زړه کې ساتلي وو.

په سبا ورځ پولیسو د پوهنتون د اوبو د ذخیرې سره حیرانوونکي شیان لیدلي وو؛ هغوی لیدلي وو چې یو هلک او یوه نجلۍ په خورا بېرحمۍ سره وژل شوي او بیا په ګنو وښو کې پټ کړل شوي دي. هغوی بل څوک نه وو، خدیجه دوی وو.

الکسي ویل چې دی افغانستان ته د لېږلو لپاره انتخاب شوی وو او د څو ورځینو رخصتیو لپاره کور ته لاړ. د دوی په کور کې له ټولو نه زیاته خطرناکه او حیرانوونکې پېښه منځ ته راغلې وه. الکسي پلار نه لاره او د شپې به له خپلې مور او کوچنیو ورونو او خوېندو سره په یوه کوټه کې څملاست. الکسي وایي چې هر کله دی افغانستان ته راته، په بېګا شپه یې په خوب کې د دوو وژنو اقرار کړی وو، مور یې دا هر څه اورېدلي وو، دی یې له کوره شړلی وو او د ده له زوی ولی یې انکار کړی وو. ده ډېره هڅه کړې وه چې ځان بېګناه وښیي؛ خو مور یې د پوهنتون له کیسې نه د راډیو له لارې خبره وه. دغې قضیې ته فرضې ورجوړېدې او څېړل کېده؛ خو د ده تلل نه وو تم شوي.

افغانستان ته له ټولو غمونو او آروایي ناآرامیو سره راغی او بیا په داسې قوماندان برابر شو چې په ډېره آسانۍ یې د خلکو له خولو رازونه باسل. په لومړیو کې زما ذهن هم مغشوش وو؛ خو د ده آرامۍ (په اصل کې ناآرامۍ) دې ته اړ کړم، تر څو وپوښتم کیسه څه ده؟

هغه هم د همراز په لټه کې وو، زه یې پیدا کړم او هر څه یې راته وویل. که رېښتیا ووایم، هره خبره یې اوس هم زما په زړه ده. تر ټولو په زړه پورې خو یې دا وه چې ده به خپله برخه خواړه نیم وخوړل او نیم به یې پرېښودل، وروسته به چې کله شپه شوه او موږ (په خاصه توګه زه) به ویده شوو؛ ده به هغه خواړه راواخیستل او په ځانګړي لطیف او خاکسارانه آنداز به یې زما مخ ته کېښودل.
آه... الکسي! که قبر دې وی، اوس به مې ګلان پرې پاشلي وو.

که زه د خپل ځان په باره کې ووایم؛ زه هم له آروایي ستونزو سره له پخوا څخه زیات مخ کېدم. د ګردېز موسم په الکسي ښه اغېزه نه کوله، په تېره بیا کله چې د مني وروستۍ ورځې وې. په خوب کې یې غږېدل ډېر شول او آپلتې به یې غږولې. دا په داسې حال کې وه چې شورویانو پلان کړې وه، د ګردېز او پټان لاره (چې د آشرارو له لوري بنده وه.) خلاصه کړي. موږ هم له خپلو افغاني ملګرو سره په زغره والو موټرو او ټانګونو کې سپاره شوو او د پټان لاره مو په خوله ورکړه، مخکې له دې چې موږ روان شو، د ځلوېښتم لښکر د سر، سر پوځي قوماندانانو موږ ته لارښوونه وکړه. په دغو کسانو کې ستر جنرال بارېس ګرماوف هم وو او د (کې، جي، بي) د رئیس یوري ویلادیمیرووېچ آندروپوف، د بهرنیو چارو د وزیر ګرومیکوف، د دفاع وزیر اوستینوف او د تورن جنرال بورېس تکاچ (چې په افغانستان کې د ځلوېښتم لښکر قوماندان وو او د پالتا اوکرایني وو.) آستازي هم راغلي وو. موږ ته یې ځانګړې توصیې وکړې، د ټولو خبرو نتیجه دا وه (ټول ووژنئ!)

موږ څو نفره یوه پټۍ داره ټانک ته ورپورته شوو، چې په سر یې دهشکه هم لګېدلې وه. له موږ سره په دغه ټانک کې دوه تنه افغانان ملګري هم وو، هغوی زموږ له لوري پوره ډاډ لاره، موږ هم ددغې خبرې په آساس هر څه ښه بلل او د یوې روښانه جګړې تمه مو لرله. موږ هر څوک د ماشې له صیقله وویستل او چې هر چا به خوند راکه؛ ختماوه مو. موږ یوائې یو هدف لاره، د لارې خلاصول؛ که په هر قیمت وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيسه خو داسې وه چې د افغانستان ــ پاکستان له ګډو پولو آشرار راتېرېدل، دوی غټ پټکي تړل او آزاد کالي يې اغوستل، چې کوچيان ورته ويلی شو، ښځې او واړه هم ورسره وو، که مو وژلي وی، له مستقيمو نيوکو سره مخ کېدو او خلکو به ويل چې عام افغانان يې ووژل؛ خو دوی به له آشرارو سره مرسته کوله. د پولې نه د راتېرېدو په مهال به يې وسلې د ببرو مېږو په خېټو پسې وتړلې او افغانستان ته به يې رانناباسلې، وروسته زموږ ملګرو دغه سردردی ته لارې چارې ولټولې، له پولې راتېرېدونکيو کوچيانو ته يې ځانګړي اصول وټاکل. قومندانانو د لارې خلاصولو ته هم پلانونه جوړ کړل، چې وار په وار به له موږ سره شريکېدل. لويه ستونزه دا وه چې د خوړو له کمښت سره مخ وو او تل له دغې ستونزې نه کړېدو. ډېسمبر وو او هر ځای په واورو سپين وو څه مو کړي وی، جګړه وه، موږ پيل کړې وه، بايد ادامه مو ورکړې وی او پای ته مو رسولې وی.

الکسي چېرته دی؟

د پلان له مخې موږ بايد په درې ورځو کې ځانونه له ګردېزه تر څمکنيو رسولي وی؛ که څه هم لارې د سيدکرم په کندو او د مېرزکې په ببرو غرونو وې. لارې له واورو ډکې او ستونزمنې وې، موږ پلي او سپاره پوځيان سوق کړي وو او له هوا نه مو هم مرسته کېده. افغانان هم له موږ سره اوږه په اوږه جنګېدل او چې څه به مو ترېنه وغوښتل؛ کول يې. زمونږ ډېر قومندانان چې له جنګي قواوو سره به ډېر کم جګړه ييزو ساحو ته تلل؛ هغوی به مخکې له دې چې جګړه پيل شي، ويل: موږ، چې تاسو ته څه ويل شوي دي او څه کوئ؛ پرتله کوو!
ريښتيا هم، هغوی به کله، کله ويل: دا څاروی مو وواژه؟ دا سړی خو بېګناه وو! ښځې مو هم ووژلې؟

موږ به غلي وو او مجازات به مو په فکر کې ګرځېدل، هغوی به دغه کار دومره جدي ونه نيوه، وبه يې خندل او زموږ د زړونو درېا به کمه شوه؛ هغوی به وويل: له هر څه نه لويه شوروي او ستاسو ژوند مهم دی.

سمه ده! موږ روان شوو؛ په داسې حال کې چې د ايتماتوف مړينه مې له ياده نه وته، په الکسي مې بايد پام ساتلی وی او د جګړې په اړه مې بايد فکر کړی وی. ذهن مې ګډوډ وو، ځکه چې ډېر وخت مې له څو ټيليفونونو پرته له مور، پلار سره اړيکه نه وه نيولې. له آيوانکې سره خو مې چې هغه شپه ليدلي وو؛ تر اوسه مې يې غږ هم نه وو اورېدلی. غوښتل مې هغې ته له يوه حيرانوونکي خبر سره يو ناڅاپه ورشم او ورته ووايم چې ته غولېدلې وې! موږ جګړه وکړه او افغانستان مو په شوروي جمهوريت واړاوه؛ خو کيسه ټولو ته روښانېده چې څه پېښېږي؟

نه پوهېدم، خو د ايتماتوف ملګري له مړينې وروسته مې په ځان کې نوي احساسات راپارېدلي وو، غوښتنې مې بدلې شوې وې؛ خو نه پوهېدم چې څه وړ غوښتنې او د څه په بابله غوښتنې لرم؟ خو په هر حال، بدلون مې احساساوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټانک د ځنځیرونو ګړزا خته. په ځانګړي شر و شور د پټان په لور تلو. الکسي ګوته په ماشه غلی ناست وو، سترګې یې په یوه شي کې ښخې کړې وې او فکر یې بل چېرته وو. افغانان ملګري؛ یو یې دهشکې ته ولاړ وو او بل په ټانک کې ناست وو او په ټیټ غږ یې زموږ د روحیې د رالوړولو لپاره زما هغه شعر په ماته ګوډه روسي وایه:(زموږ وطن ښکلی دی! زموږ مرال قوي دی! موږ جنګېږو، یو بل شوروي جمهوریت جوړوو!)
نه پوهېده چې څه وایي، خو ویل یې.

ما ته بیا په دې ساړه او کرکجن موسم کې د ایتماتوف راځوړند او یخ جسد سترګو ته ودرېد، وېره مې احساس کړه، الکسي ته مې وکتل، هغه هم فکر کووم همدغه سوچ رالاندې کړی وو.

د جوړ شوي پلان مطابق، موږ باید د لښکر په پای کې تلای او د شا له لوري مو د لښکر ساتنه کولای، همداسې مو کول، نقشه او پلان مو تعقیبول. د ډېسمبر په دغه ورځ مځکه سپینې لړې نیولې وه، په دوه متری کې شیان په سختی ښکارېدل. تېز؛ خو په احتیاط تلو. ډېر په سختی ښکارېدل چې د افغانانو له بامونو لوګي روان وو. یو وخت مو ولیدل چې له سیدکرم نه تېر شوي یو او د کړکین په ښکلې وادي ورننوتي یو؛ د دې تر څنګ مو دا هم احساس کړه چې په دغه ښکلې او تنګه دره کې (په داسې حال کې چې لړو نیولې وه.) له لښکره شاته پاتې شوي یو او لاره مو ورکه کړې ده. د ټولو په زړونو ډار ننوت او نه پوهېدل چې څه وکړو؟

ټانک مو ودراوه او یوه شېبه په فکر کولو کې شوو. فکر مې دومره خراب وو چې هېڅ مې دې ته خیال نه وو شوی چې الکسي چېرته دی؟

الکسي له ټانکه کښته شوی وو، ټوپک یې په ټانک کې پرې ایښی وو؛ خو څو دانې ګرنېټونه یې له ځان سره وړي وو. ټوپک مې یې راواخیست، په خوله کې یې یو یاداښت کېښودل شوی وو، ۳۵ کاله تېرېږي خو هغه یاداښت اوس هم له ما سره دی او د یوه آرزښتمند شي په توګه یې ساتم. هغه لیکلي وو:(زه ډارن یم، په دومره ناآرامو مغزو مې د لویې شوروي لپاره څه نشول کولی، زما غوندې خلک باید ومري؛ خو مرګ هم له ډارنو کرکه کوي، تر څو یې ځان ته راونه غواړي. ښاغلی قومندانه، هر کله چې لویې شوروي ته ولاړې، زما قضیه وتړه او ورته ووایه چې عامل یې مړ شو. مور خو مې زما په بابله نه پوښتي؛ خو که بیا یې هم وپوښتل، ورته ووایئ چې د یوه آتل په توګه مړ شو.)

له هر هغه څه چې زه ډارېدم، هغه پېښه وشوه، الکسي د ایتماتوف له پېښې پوره آغېزمند شوی وو، په یاداښت کې یې هم هغه څه لیکلي وو چې ایتماتوف لیکلي وو. د هغه یاداښت مې جېب ته واچاوه او له دهشکې ته ولاړ افغان ملګري نه مې د الکسي په باب وپوښتل، هغه په ماته، ګوډه روسي وویل، چې د ټانک له درېدو سره سم له ټانکه کښته شو.

د ټانک د درېدو دومره وخت نه وو تېر، کولی مو شول د دغې کرکجنې پېښې مخه ونیسو. د ټانک چلوونکي ته مو توصیه وکړه چې همدلته دې ودرېږي او هېڅ ښور دې نه خوري او په خپله له افغان ملګري سره (چې دهشکې ته ولاړ وو.) له ټانکه کښته شوم، په تقریبا یو فوټ واوره کې مو د الکسي پلونه لټول، بالاخره مو پیدا کړل، تعقیب مو کړل، د غره ډډې ته ورپورته شو، په ګڼو نښترو کې به کله، کله د الکسي پلونه ورک شول. موږ ډېر تېز تلو، له احتیاطه مو هم کار نه اخیسته، پوهېدو، که چېرته په یوه دقیقه کې هغه ته ځان ورونه رسوو، لاسي بم ځان ته ږدي او وژل کېږي. یو وخت بیا د الکسي وارخطا پلونه په نښترو او ګڼو وچو وښو کې ورک شول، موږ د پلونو په پیدا کولو لګیا وو چې د لاسي بم غږ مو واورېد، هیڅکله په ژوند کې دومره نه وم مایوس شوی، لکه په هغه وخت. کېناستم او ومې ژړل؛ خو افغان ملګري زر راپورته کړم او راته ویې ویل چې باید هغه لوري ته ورشو، ولاړ شوم، خو احساس مې کړه چې زنګنونه مې لړزېږي. د الکسي مړی دوه څېرې پروت وو او تازه وینه ترې بهېده. موږ یوه شېبه غلي ولاړ وو؛ خو بیا افغان ملګري د تل په څېر زړورتوب وښود، د الکسي خواره واره او پاشلي آندامونه یې راټول کړل. په واوره کې د لویې شوروي بیرغ جوړ شوی وو، سور رنګ. شوروي ملګري د افغانانو لپاره ځان قربان کړ او افغان ملګري یې د جسد په راټولولو کې زړورتیا ښودله. د جسد لیدلو هم د سړي زړه خراباوه. موږ د جسد راپورته کولو ته ځانونه جوړول چې د غره له سره په موږ ډزونه وشول، زموږ له پښو سره نږدې ځیان لګېدل، ډزو کوونکو په قهرجنه لهجه په آمریه ډول یو څه ویل، تقریبا له موږه سل متره لرې وو، له ما پناه وو؛ خو افغان ملګري ته مې مخامخ وو، په پوښتونکي نظر مې وروکتل: افغان ملګري وویل: آشرار!

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل کور

د زنګنونو تر ځنګ مې زړه هم ولړزېد. تازه واوره هم راکښته شوې وه او له لرې نه د ځناورو غړونه اورېدل کېدل. افغاني ملګري مې وويل: قوماندانه، موږ باید وسلې وغورځوو! هغوی موږ وژني!

خو ما فکر کاوه چې مقاومت بهتر دی، دښمنان ورو، ورو رانږدې کېدل او په موږ کړی راتنګېده. موږ ته ويل شوي وو چې آشرار دومره حوصله او د بندیانو د ساتلو لپاره توقیفخانې نه لري. یو ناڅاپه مې پرېکړه وکړه، ټوپکونه مو وغورځول، لاسونه مو پورته کړل او افغان ملګري مې په افغانی ژبه چغه کړه: موږ تسلیم یو!
دړزونه لا هم یو، دوه کېدل او زموږ د پښو سره یې واوره شیندله. هغوی په احتیاط سره رانږدې کېدل او د ټوپکو نلونه یې زموږ لوريو ته نیولي وو، هغوی د یوې کړۍ په څېر په موږ راچاپېر وو. په پای کې تر موږ راورسېدل، په سرونو یې کلک، کلک کونداغونه راکړل، موږ سر چپه په مځکه ولوېدو، هغوی په زوره، زوره غږېدل، فکر کووم ښکنځلې یې کولې. وروسته یې زموږ د لاسونو د تړلو په دوران کې ځینې دعاګانې هم لوستې. د الکسي له شیندلي جسد نه وینه روانه وه او سپینې واورې ته یې د ګوند د بیرغ رنګ ورکاوه. موږ ته یې سترګې راوتړلې او په یوه لورې یې روان کړو، لا مو له بدنه د تېر ګوزار درد نه وو وتلی چې نور یې ووهلو، هیڅ کله مې داسې درد نه وو لیدلی، پخوا مې فکر کاوه چې د آیوانکې له بېلتونه بل بد شی په دنیا کې نشته؛ خو وروسته وپوهېدم چې تر فزیکي درد او وهلو هیڅ خراب شی وجود نلري.

موږ نه پوهېدو چې چېرته ځو؛ خو په تلو کې ستونزو پوهولو چې په غره پورته خېږو. د الکسي جسد هملته پاتې شو او په دنګو نښترونو کې په داسې حال کې روان وو چې د دښمنانو سخت سلوک هم ورسره مل وو. موږ (شخصاً زه) د یوې لویې شکنجې او ورپسې د مرګ په تمه وو. یو نفر وو، چې هم یې ډېرې ښکنځلې کولې، هم یې ډېر تهدید او وهل کول، ومې ویل چې خلاص شم، لومړی دی په دار ځړوم.

کېدی شي ډېر مزل مو کړی وي، یا کېدی شي لږ مزل مو کړی وي؛ خو وخت یې ډېر ونېو. هغوی هیڅ ستړي کېدل نه؛ تر څو یې چې تر منزله رسولو، د ولاړېدو توان نه

وو راپاتې. موږ یې د یوې لوېې غونډۍ په سر یوې سمڅې ته ننباسلو، دا موږ حس کوله؛ ځکه د باد غږ او سره هوا ورک شول. د پښو د ښکنګ، ښکنګ غږ په ځای د درب، درب غږ اورېدل کېده. کرکه مې احساسوله او تر سپږمو مې د وینو بوی راته. یوې بېلې کوټې ته یې ورواچولو، سترګې او لاسونه یې راپرانیستل. هغلته هیڅ فرش نه وو، غولی نمجن وو او د موږکانو بوی ته. کله نا کله به یو نیم موږک له سوړې راووت او په کوټه کې به یې منډه کړه. له افغان ملګري نه مې د دې ځای په باره کې وپوښتل، هغه وويل: دا د منګلو ساحه ده.

منګل د پښتنو د ځېړو قبایلو څخه دي، د انګرېزانو په خلاف په لویو جګړو کې هم همدغه قوم ډېره لویه ونډه لرله او د بې پایه مقاومت تاریخ لري.
یو څو شپې وروسته مو سترګې له تیارو سره بلدې شوې. له باندې نه د ملایانو غږونه اورېدل کېدل، چې کرکه او غوصه پکې محسوسېدل. کله، کله به په خټ، خټ وخندېدل. افغاني ملګري مې په ماته ګوډه روسي د هغوی خبرې راته ژباړلې؛ خو نور مې دې ته اړتیا نلرله چې نوي شیان زده کړم؛ ځکه پوهېدم چې له دغه غاره وتل سخت نه، ناممکن دي. دغه ځمکتله بېخي نامنظمه او جګه او ټیټه وه. سرې ته یې داسې څه ورپادول چې ښه نه دي. د پښو لړزه مو لا نه وه ختمه، چې د څه شي انتظار مو کاوه؛ پېښې شول. څو ړیره ور چې لوېې ټوټې یې له سرونو تړلې وې، راننوتل. بې سریزې یې کار پیل کړل. د نښترو کلک لرګي یې راته ونیول. موږ له درده چغې وهلې؛ خو هغوی ته له موږ ډېر درد ورته او هره شېبه یې هڅه کوله له افغاني ملګري مهم معلومات واخلي؛ خو هغه خپلې خاورې او دندې ته وفادار وو، په خوله یې ورغوی ایښی وو او څه یې نه ویل. له ما خو یې د څه اورېدو تمه نلرله، په کوټک یې پوهولم چې کرکه یې حد نلري. افغاني ملایانو هغلته په سمڅه کې یوه لویه تجربه راکړه، هغوی وپوهولم چې له فزیکي درده ناوړه هیڅ شی نشته.

ډوډۍ هم ډېره خرابه وه او سړې نه په مړېده؛ خو موږ پخوا له دې شیانو سره بلد وو او عادي راته ښکارېدل. یواځې له یخ او شکنجو ډېر ځورېدو. د هر چا به چې خوښه شوه، راته به او ښه وهل به یې راکول، ښکنځلې به یې کولې او بیا به یې وروسته روحاني دعاګانې لوستلې. زموږ د وهلو په بدله کې به له خدایه د لوی ثواب په تمه وو. یو وخت یوه حیرانوونکې پېښه هم رامنځ ته شوه، یوه کلیوال سړي مجاهدینو ته دوه پسونه راوستل، تر څو مجاهد قوماندان اجازه ورکړي چې زموږ په لورې راشي، ومو وهي او له دې لوی ثوابه ځان برخمن کړي. هغه اجازه ورکړې وه او غټ سړی له غټ کوټک سره راننوت، د هغه کرکه د هغه د ګوزارونو له شدت

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه معلومېده. مور دواړه په څو شېبو کې له هوښه وتلي وو. هغوی ټول پښتانه وو. مور ته خبر رسېدلی وو چې په ګردېز او سيدکرم کې مو ملګري نيول شوي وو؛ خو مور نه پوهېدو هغوی څوک دي. د لارې د عملياتو په باره کې افغان ملګري ويل چې مجاهدينو ويل، روسان بريالي شوي دي. زه خوښ شوم؛ خو په زړه کې مې راوګرځېدل چې ملايان به خامخا د دې خبرې غچ له مور نه اخلي.

زه يوې خبرې ته حيران وم او هغه دا چې ولې ملايانو غوښتل مور ژوندي وساتي، که د تبادلې لپاره يې دا کار کولی؛ نو هغه مجاهدين چې په مخامخ جګړه کې نيول شوي وو، ژوندي نه دي پاتې او تر توقيف او زندانه نه دي رسېدلي.

دوی هغه څه کول چې مشرانو يې ورته ويل. د دوی مشران ډېری مذهبي پوهان وو، چې هر يوه يې له يوې لويې نسب دارې او شتمنې کورنۍ سره تړاو لاره. هغوی ته نه يواځې د دوی ټوپکمارانو عقيدت درلود؛ بلکې عامو وګړو هم هغوی د خدای آستازي بلل او د ژغورونکو پرښتو نسبت يې ورته کاوه. د هرې پنجشنبې په ورځ به د شاوخوا کليو خلکو مجاهدينو ته په ډالۍ کې پسونه راوستل او کالي به يې هم ورمينځل. هغوی په ښکاره ډول په خپلو لستونيو کې مارانو ته ځای ورکاوه. افغانانو د ځان په ضد خلک روزلي وو؛ خو کله چې وپوهېدل؛ نو وخت تېر وو او دغه لويه جغرافيوي ساحه په نفتي شېخانو او امريکايانو پلورل شوې وه. دوی هغه چا ته ډوډۍ ورکوله چې عامه ځايونه يې ړنګول او په هغه چا پسې يې (چې پلونه، ښوونځي، روغتونونه، د برېښنا بندونه او نور عامه ځايونه جوړول.) چغې وهلې چې زمور له هيواده ووځئ! حال دا چې د جګړې دواړه فريقه پردي وو. مور مستقيماً په جګړه کې ښکېل وو؛ خو امريکا، عربانو، پاکستان او د چين کمونستانو له افغاني مذهبي جنونيت نه ګټه اخيسته او افغانان يې په افغاني حکومت ورمارش کول. ډېر ځله مور په پاکستان کې د داسې غونډو او مظاهرو په اړه واورېدل چې اصلي موضوع به يې له دغه ټکي راګرځېده(د افغانستان جهاد، د پاکستان دفاع) دا يې په تله برابر تللي وو. زمور کرېملينيانو هم ډېرې غلطۍ تکرارولې؛ خو په هر حال...

يوه ورځ يوه بله پېښه وشوه، افغاني مجاهدينو يو نږدې زوړ او رېږدېدونکی سړی زمور سمڅې ته راننويست، د هغه لاسونه يې په خپل پټکي شا ته ورتړلي وو او هره شېبه يې هڅه کوله د خپلو قوي منګولو زور د سړي په يوه خوا بل خوا کړولو، جګولو او ټيټولو يقيني کړي. مور ته دا نسبي په زړه پورې وه او فکر مې کاوه چې زمور کوچنۍ ډلې ته يو بل نوی سړی هم راغی. هغه يې يوه کونج ته د يوه بې ارزښته شي په توګه وروغورځاوه او فکر کووم، دغه زاړه سړي به هم د

خپل معنويت د سپکېدو احساس کړی وي؛ ځکه دا ډېره حيرانوونکې وه چې د تورو روسي کلوشو لرونکی سړی دې په داسې ډول ځای کې وي. زوړ سړی چې کله له ډېرو چغو او کنځلو کولو ستړی شو؛ نو له خپلې پزې راتويېدونکو وينو ته متوجه شو او کېدی شي فکر يې کړی وي، چې له خلاصونې بغير بايد په نورو شيانو هم فکر وشي.

څو ورځې وروسته هم له مور سره نه غږېده، بيا، کله چې افغان ملګري په ډېر ټينګار وغوښتل، هغه د څه خبرو کولو ته مجبور کړي؛ نو هغه خوله پرانيسته او د افغان ملګري په وينا، ويې ويل، چې د دغه ځای قوماندان د شاه د وخت په معاملاتو کې ستونزه ورسره لري او هغه ته د غچ اخيستلو تر ټوله ښه موقع همدغه معلومه شوې او دی يې له ناسيونالېستانو سره په کومک تورن کړی دی.
دغه ږيره خرېيلی سپين ږيری له تقريباً لسو ورځو وروسته د مجاهدينو له لوري په داسې حال کې له سمڅې وويستل شو، چې هره شېبه يې چغې وهلې او د کومک غوښتنه يې کوله؛ ځکه هغه پوهېده، چې له ده سره اوس څه پېښېږي. کله يې چې له سمڅې وويست، څو دقيقې وروسته مو د سختو، يو طرفه او ډېرو ډزونو غږ واورېد او له دې سره مو احساس کړه چې د زاړه افغان کيسه د تل لپاره ختمه شوه.

له لومړۍ نيونې وروسته ورځې، اوونۍ يا مياشتې تېرېدې؛ خو نه پوهېدم، کېدی شي مياشتې تېرې وي؛ ځکه هوا ښه شوې وه. له ورې لرګينې دروازې د لمدو خاورو راننوتونکي بوی په دې پوهولو چې نور پسرلی دی او ژمی مات شوی دی. د لمدو خاورو له بوی سره به د تازه شنو شويو وښو بوی هم راته او سړي ته به يې هغه څوک وريادول چې خورا به پر ګران وو. د پېنزا پسرلی يې رايادواوه او آيوانکه او د هغې ځلاندې سترګې يې ياد ته راوړلې. د ودکا او چکر وخت وو؛ خو مور په داسې قفس کې بند وو چې خلاصېدل ترې ناشوني وو. کله، کله به په فکر کې ډېر لرې لاړم؛ آيوانکه او رومانتيکې پېښې؛ خو کله به چې هوښ سره وښورولم؛ نو په نمجنه ځمکه به ناست وم او د ملايانو خبرې او د مورکانو سندرې به مې اورېدې. افغان ملګری مې هم زما په رقم له روحي ستونزو سره مخ وو؛ خو بيا يې هم د ځان په باره کې فکر نه کاوه او تل به د مېلمه (زما) په اړه ځورېده. زما د تسلي لپاره به يې زما سندره زمزمه کوله(يو بل شوروي جمهوريت!) خو هغه په دې نه پوهېده چې اوس د افغانستان د شوروي کېدو خوبونه په اوبو لاهو کېږي، کيسې پېچلې کېږي او هر څه يو نامعلوم پلو ته ګرځي؛ خو افغان ملګري په هر حال کې ډاډ راکاوه او ويل يې چې مور (افغانان) له تاسو سره يو او د سر په بيه ستاسو ساتنه کوو. هغه هيڅ وخت همت نه بايله. څو، څو ځله يې له سمڅې د تښتېدو پلانونه جوړ کړل؛ خو يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه يو خنډ به رامنځ ته کېده. تر ټولو لوی خنډ، چې زموږ پلانونه به يې له منځه وړلو سره مخ کول، تياره او د رڼا نه شتون وو. په څلرويشت ساعته کې به يواځې يو ساعت داسې پېښېده چې زموږ سمڅه به لږ روښانېده. موږ يواځې د يو بل مخونه ليدلی شول. . ږيرې مو اوږدې شوې وې. که په دې وخت کې مو د افغانانو کالي اغوستي وی؛ نو مجاهدين به برېښېدو.

موږکان هم ډېر شوي وو. زموږ غوږونو ته به يې د غم موسيقي غږوله. کله، کله به يې په موږ راټوپ کړل او خوله به يې راباندې ولګوله. د هغوی په غږ کې مې هم سپکوونکي الفاظ محسوسول (زموږ له هيواده ووځۍ!)

موږ وروسته هم د تېښتې لارې سنجولې او پلانونه مو جوړول. په هغه يوه ساعت کې، چې سمڅې ته رڼا رالوېده، د سمڅې وره ته به مو ځانونه وررسول او رالوېدونکې رڼا ته به مو له لوټو او تيږو نه په مځکه نقشې راکاږلې او ځانونو ته به مو د تېښتې لارې سنجولې. موږ وپتېيله چې له سمڅې نه تر وتو وروسته د غره په ډډه کې د ډنډ و پټان ـ ګردېز لاره تعقيبوو او دنيمې ورځې يا يوې ورځې توند او سخت مزل نه وروسته رود ته ځانونه رسوو.(چې امن ځای دی.) څو ورځې دمه کوو او بيا خپلې پوستې يا رادارو ته ځو. بېرته ټوپک رااخلو او جګړه پيلوو؛ خو آساسي ستونزه دلته وه چې څنګه له دې ناولې ځمکتلې ووځو؟

د الکسي او ايتماتوف آرواوو هيڅ کرار کېناستو ته نه پرېښودم، په دې ډاډه وم چې زما په زړه کې به د غچ راپارېدلي احساسات يو ورځ سرېږي او زه به د خپلو ملګرو بدله اخلم. د ملايانو په جوماتونو به د لور او څټک بيرغ رپووم او آيوانکې ته به وايم چې راشه وګوره، تا دروغ ويلي وو!

يو وخت دومره له ذهني فشار لاندې راغلم، چې چغې مې کړې او ځان مې په مځکه، مځکه ويشته. شېبه وروسته درزا شوه، سمڅې ته ملايان راننوتل، لغتې يې راکړې او په مځکه يې آرام پرې ابستم. هغوی ووتل او دروازه يې په شدت سره بنده کړه. افغان ملګری وارخطا وو او زما له خولې يې ځګونه پاکول. ما ويل هر څنګه چې کېږي بايد له دې سمڅې ووځو. موږ د پلان په جوړولو کار پيل کړ. افغان ملګری يو څه له دغې جغرافيې سره بلد وو او زه هم چې په کومه لاره راغلی وم، پوره ډاډه وم چې بېرته پرې تللی شم. د وره په خوله کې مو تتې رڼا ته نقشه جوړه کړه او بيا مو پلان جوړ کړ چې په ځانګړي تکتيک سره نن شپه تښتو.

هغوی په موږ پسې دي.

د معمول خلاف، له باندې نه د آلوتکو آوازونه راتلل او مجاهدينو پرېشانه يو پلو بل پلو منډې وهلې او دربا يې تر موږ راتله. وپوهېدو چې يو څه خبره شته، يو څو شېبې آلوتکې تاو را تاو شوې، بېرته لاړې او غږ يې ورک شو. مجاهدين هم کرار شول او خپلو موږک غارونو ته راغلل، ځينې دعاګانې يې هم لوستلې، ځينو خو خندل هم.

زما زړه لړزېده؛ ځکه چې يوه نوې پېښه پېښېدونکې وه؛ خو افغان ملګری عادي ښکارېده او دا وعده يې راسره وکړه چې په هر ډول وي تا به تر ګردېزه ژوندی رسووم، بيا دې د خپلو ملګرو غچ واخله او شوروي ته، خپلې کورنۍ ته ولاړ شه!

موږ د ملا راتلو ته انتظار باسه او تيار ناست وو. افغان ملګری له وره سره نږدې ناست وو او ځان يې ويده ښوده. يو وخت لرګينه دروازه راخلاصه شوه. افغان ملا، چې کلاشينکوف يې غاړې ته اچولی وو، سمڅې ته راننوت، هغه د زاړه افغان کلوشې په پښو وې، له افغان ملګري راتېر شو، کله يې چې د خوړو کاسه په ځمکه کېښوده، يو ناڅاپه مې حمله پر وکړه، ده چې د داسې پېښې تمه نلرله، وډار شو، هر څه ته يې لاس وراچاوه، ما د هغه په خوله لاس ورکېښود، د شا لخوا ترې راچاپېر شوم، د سمڅې تيارې حصې ته مې کش کړ، ټوپک يې په مځکه ولوېد.

افغان ملګري په دروازه کې په ولاړ ملا حمله وکړه، په زوره يې سمڅې ته راکش کړ، ټوپک يې ترې واخيست او ويې ګواښه چې غلی پاتې شي. مجاهد لاسونه پورته کړل او په دېوال پورې يې ځان ونښلاوه. ما ټوپک راواخيست، مجاهد ته مې لغته ورکړه، دواړه مو په يوه ځای ودرول، لاسونه يې پورته نيولي وو او لړزېدل.

افغان ملګری مې وپوهاوه، چې هغوی وپوښتي، له دې ځايه د تښتېدلو لاره کومه ده او څومره مجاهدين دلته پاتې کېږي؟

هغه پوښتنه وکړه؛ خو مجاهدينو نه غوښتل څه ووايي، له ډېر تهديد سره هم چوپه خوله ولاړ وو. اخر مو حوصله ختمه شوه، اورمېږونه مو ورتاو کړل او کيسه مو پای ته ورسوله. د افغان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګري په مرسته مې د افغانانو کالي واغوستل، پکول مې په سر کړ او څادر مې له ځانه تاو کړ. د هغوی مړي مو د سمڅې يو کونج ته ورکش کړل، بيا په ډېر احتياط له سمڅې ووتو، د سمڅې دروازه مو وتړله، دهلېز هم تياره وو. د باندې سپي غپېدل. يو نيم مجاهد به مو هم مخې ته راغی، سلام به يې وويل او تېر به شو. موږ اوس له سمڅو راوتلي وو. په ځنګله کې مې يو ښکلی احساس وکړ. دغه سمڅې په چمنونو پوښل شوې وې او له باندې داسې نه ښکارېده چې دا دې د اوسېدو ځای وي. سپي غپېدل...

سمڅه تقريباً د غره په سر کې وه او موږ له غره نه د راکوزېدو په حال کې وو؛ کرار او ډاډه.

هغوی د سمڅې د امنيت لپاره د ونو او ګڼو بوټو په منځ کې پيرې درولې وې. موږ د ګڼو ونو په منځ کې په لمده خاوره ورو، ورو لاندې د سيند په لور کښته کېدو. په سر مو تياره آسمان ولاړ وو او د يوې نوې کېدونکې پېښې ننداره يې کوله.
(که يو څوک غږ وکړي او ووايي چې چېرته ځئ؟ موږ به څه وايو او يا که هغوی زموږ سمڅې ته ننوتي وي او لوڅ مجاهدين يې مړه ليدلي وي، بيا؟ موږ بايد تېز لاړ شو!) افغان ملګري ته مې وويل.
هغه وويل: له غره چې کښته شو، بيا نو د لوېديځ پلو په منډه ځغلو، يوازې دلته دومره کوو چې څوک راباندې شکي نه شي.
موږ په خبرو لګيا وو چې د ګڼو بوټو له لورې يو چا راغږ کړ: چېرته ځئ!
زما زړه ولوېد، هغه پلو مو وروکتل، ډله مجاهدين د نښتر د ونو لاندې د بوټو په منځ کې په يوه هوار ځای ناست وو، يو دوو يې سګرېټ هم لګولي وو. افغان ملګري (په داسې حال کې چې لړزېده.) وويل: لاندې کښته کېږو! (افغان ملګري په ډېر زيار سره خپل تعادل ساتلی وو.)
مجاهد غږ کړ: اودس ته ځئ؟
افغان ملګري وويل: هو!
ـ ښه پام کوئ، د شورويانو ګزمې نن ليدل شوې دي.
ـ سپي ده.

موږ روان شوو؛ خو د پخوا څخه هم ورو؛ ځکه موږ ويل چې شکمن نه شي. افغان ملګری ډېر ډاډه وو، په تېره بيا هلته، چې له ببرو ونو راکښته شوو او د سيند غاړې ته راورسېدو.

افغان ملګري وويل: اوس هغوی د خپلو ملګرو پوښتنه کوي، کله يې چې پيدا نه کړي، پسې ګرځي او کله يې چې زموږ په سمڅه کې مړه او لوڅ پيدا کوي؛ نو هغوی وايي چې بنديان موږ وليدل، د افغانانو کالي يې اغوستي وو او په دې لاره کښته شول، بيا نو ټولو ځايونو ته مخابرې کوي او موږ له سختې څارنې لاندې راځو...

ما وويل: بايد...
ـ بايد وتښتو، په منډه! هله نو...
د غره په ډډه کې مو د لوېديځ پلو منډې شروع کړې، دغه ځای هم په ونو پوښل شوی وو، سيند يوه لويه غوغا جوړه کړې وه، سل متره به نه وو تللي چې د ډزو غږ مو واورېد، ورسره سپي هم وغپېدل. يوه شېبه ودرېدو، افغان ملګري وويل: هغوی ته معلومات شوی، په موږ پسې دي، بيړه کوو، تښتو!

قدمونه مو نور هم چټک کړل، ما وويل: ځغلو...تېز...اوس موږ نشو کولی چې ودرېږو. داسې ټاکلی ځای هم نه دی رامعلوم...خوندي...
ـ د لارې په اوږدو کې کله، کله خپل مسير ته بدلون ورکوو، خو موږ بايد د شپې تر پايه سيدکرم ته ورسېږو، هغلته د لارې ښي اړخ ته اوړو او په يوه کور کې پناه اخلو.
ما وويل: يوه شېبه ودرېږه!

موږ ودرېدو، شا ته مو وکتل، رڼاوې مو ولېدې؛ خو ډېرې تتې. په پوخ يقين سره يوې لوېې ډلې په موږ پسې ځغستل. هغوی که څه هم لرې وو؛ خو د پښو او ښکنځلو غږونه يې تر موږ رارسېدل. منډو ته مو نور زور هم ورکړ، په آزاد پرتوګ کې منډه وهل راته سخت وو، افغان ملګري مرسته راسره کوله، له لاسه يې نيولم او په ځان پسې يې راکاږلم، تېز ځغستو؛ خو د مجاهدينو په پرتله موږ په غرونو کې له منډو سره نه وو بلد. هغوی ورو، ورو زموږ لوري ته رانږدې کېدل او د پښو غږونه يې اوس موږ ښه واضح اورېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغان ملګري وويل: بې له دمې منډې وهو او هغوی ته په ځغاسته کې ماته ورکوو!
کيڼ لوري ته تاو شوو او په غونډۍ وروختو، په ګڼو ونو کې مو منډې وهلې. د مجاهدينو د پښو غږونه لږ کرار شول؛ خو ځراغونه يې يو خوا بل خوا اچول، موږ د پخوا په څېر منډې وهلې...هغوی زموږ په لور ډزې کولې...

په ټوله شوروي کې ما داسې ښکلا ونه ليدله.

تياره لا نه ورکه شوې چې له جګو غرونو او ببرو ونو يوه هوار ډاګ ته راورسېدو، دا سيدکرم وو. ټوله شپه مو سترې مزل کړی وو، اوس مو هم احساسوله چې مجاهدين راپسې دي. ښي لاس ته وګرځېدو او په تياره کې مو د غره په لمن کې کورونه سيې کړل. بس زړونه مو ولګېدل، د ځغستا شيمه نه وه راپاتې؛ خو تېز تلو او د مجاهدينو ډار مو احساساوه. افغان ملګري وويل: موږ بايد ژر يوه کور ته پناه وېسو، خلک د خدای د لمانځلو لپاره جومات ته راوځي، آذان ته کم وخت پاتې دی.
شېبه وروسته په کلي کې وو، ټول کورونه بې نقشې جوړ شوي وو، اوس مو دروازې سيې کولی شوی. له خټو نه د يوه جوړ کور لرګينه دروازه مو په کراره وټکوله، څوک راونه وتل، بيا مو وټکوله. يوه شېبه مو يو ډډ غږ واورېد، چې خامخا به يې ويل: څوک يئ؟ درغلم!
افغان ملګري وويل: مجاهدين يو!
سړي دروازه خلاصه کړه، د خپل آواز په څېر غښ سړی وو، شنې سترګې يې هم لرلې، حيران شو؛ خو له حيرانی سره، سره راغی او په غېږه يې له موږ سره سترې مشې وکړې.

افغان ملګري مې راته ويلي وو چې ته بايد غلی پاتې شې او د يوه ګونګ په څېر سلوک وکړې. زه غلی وم، سړی له افغان ملګري سره غږېده. وروسته يې کور ته ننباسلو. سړی ډېر کښته پورته کېده او ځان يې خوش قسمته ګاڼه، چې مجاهدين يې مېلمانه شوي دي. سړی لاړ او موږ يې په کوټه کې کښېنوولو. افغان ملګري ته مې وويل چې ته بايد هغه پوه کړې چې زموږ له راتګه څوک خبر نه کړي. افغان ملګري ومنله.

سړی له دوو کوزو ګرمو اوبو سره راغی.(په اوړي کې هم هلته خلک سهار ګرمې اوبه استعمالوي.) ويې ويل: اودسونه وکړئ، اوس آذان کېږي، جومات ته به ځو!
افغان ملګري وويل: نه، نه! موږ سترې يو، جومات ته نه شو تللی؛ خو بايد هيڅوک هم خبر نه شي چې له تا کره دوه مجاهدين راغلي دي.
سړی يو څه بل ډول شو؛ خو په مجاهدينو ورته شک کفر ښکاره شو، ويې ويل: سيې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ د کور پراخ انګړ ته راووتو، سړی بېرته کور ته لاړ. ما په لاس کې کوزه نیولې وه او نه پوهېدم، څه وکړم؟
افغان ملګري وویل: څه چې زه کووم، راپسې تکراروه یې!

اوس رانه هېر دي؛ خو فکر کووم، لومړی یې لاسونه ومینځل، بیا یې مخ، بیا یې پزه او خوله ومینځل او بیا یې تر څنګلو لاسونه ومینځل، وروسته یې په سر باندې په ځانګړي آنداز لاسونه راکښل او بیا یې پښې ومینځلې، ما دا هر څه تکرار کړل؛ خو په سر یې د لاسونو راکښل سخت وو. د کوټو له کړکیو ښځو او ماشومانو راکتل. آذان وشو، موږ بېرته کوټې ته ننوتو. د کوټې په دېوالونو بېلابېلې مذهبي لیکنې راځړېدې، په لرګینو تیرانو کې ځوندیو ټالونه خوړل. غټ سړی کوټې ته راننوت، شمله یې سموله، ویې ویل: زه جومات ته ځم، زر راځم!

افغان ملګري مې بیا وریاده کړه، چې ځوک زموږ له شتونه خبر نه کړي. سړي سر وښوراوه او لاړ. افغان ملګری پورته شه او خدای یې لمانځه. ما ته یې وویل: راپورته شه، راپسې تکراروه یې، کېدی شي چېرته دې په کار راشي.
خو زه ستړی وم او کرار څملاستم. باید ووایم چې افغان ملګري به د مجاهدینو په سمڅه کې هم د څښاک له اوبو یو څه اوبه ځان ته ذخیره کولې، وروسته به یې غړي ورباندې مینځل او بیا به یې خدای لمانځه...ویده شوی وم...

یو وخت افغان ملګري وښورولم، یو نوم یې راته اخیسته، فکر کووم (عبدالله) یې ویل. ما ته خندا راتله، پورته شوم. غټ سړی، چې نوم مې یې نه دی زده، زما پښو ته په توشک باندې ناست وو، زما لوري ته یې په رحم او مینه راکتل. یوه تقریباً دیارلس کلنه نجلی مې مخته له کوزې سره ودرېده، د لاسو مینځلو لوښی یې رابېرته کړ. د دغې ورې نجلی ښکلا اوس هم زما په زړه کې ښځه ده. تکه سپینه، توري سترګې؛ که څه هم غاړه یې خېرنه وه او له کالیو یې د څناورو د خوشایو بوی ته؛ خو ښکلي مخ او ښایسته آندامونو یې د سړي ټول حواس هغه پلو وراړول. سترګې یې داسې کتابونه وو چې ما نشو لوستلی. په ټوله شوروي کې ما داسې ښکلا نه ده لیدلې، آن تر اوسه. زه احساساتي سړی نه یم او نه مې احساساتي خبرې خوښېږي، زه رښتیا وایم، له دېرشو زیات کالونه اوړي؛ خو هغه نجلی مې له تصور نه نه وځي.
اې افغانې نجلی! ته اوس هم هغه شان ښایسته یې؟

زه داړه یم، که ته ژوندی یې نو یوه ښایسته ښځه به یې؛ خو وخت به کرکه درېخښي.
لاسونه مې پرېمینځل، نجلی لاړه. سړي دسترخوان رابېرته کړ. له ډوډۍ نه تاو پورته کېده. د شودو چای وو، کوچ وو او د غوا غوړي وو، ملهم لګېدل. تر اوسه پورې ما له ډوډۍ نه هغه شان خوند نه دی اخیستی. غټ سړی له افغان ملګري سره په خبرو لګیا وو. ما ډوډۍ خوړه، کله، کله به غټ سړي په خاکسارانه ډول راوکتل.
پوهېدم چې افغان ملګري ګونګ ورمعرفي کړی یم. زه موړ شوم؛ خو زړه مې ویل نوره هم خوره!
غټ سړی د باندې ووت، افغان ملګري په خندا وویل: (عبدالله) څنګه یې؟
ما وویل: دا څه ډول یو نوم دی؟

افغان ملګري وویل: ته صبر وکړه، اوس به بل نوم هم کېږدم. دې سړي شل کاله کېږي چې واده یې کړی؛ خو نارینه اولاد یې نه لاره، شپږ لوڼې لري. څو ورځې مخکې یې زوی پیدا شوی دی. ډېر ورته خوشحاله دی، اوس یې راوړي، چې نوم ورباندې کېږدم، څو ورځې مخکې یوه ملا نوم ورباندې ایښی وو؛ خو ښځې یې ورته ویلي وو چې دا زما د تره زوی نوم دی، بده خبره ده، اوس نوی نوم غواړي. یوتیکوف څنګه دی؟

موږ دواړو وخندل. غټ سړي ماشوم راووړ، ټوټې یې تړې تاوې کړې وې. ماشوم شنې سترګې لرلې. غلی او ځیرک راته معلوم شو، ومې ویل، دی به موسیقي رغوونکی یا لیکوال کېږي. افغان ملګري ښکل کړ، بیا یې ما ته راکړ.

سړي بې پایه خوشحالي احساسوله، په سترګو کې یې اوښکې ښکارېدې. دوه ورې نجونې په وره کې راولاړې وې، کاسو ته یې خړې سترګې نیولې وې. سړي په غوصه وروکتل، نجونې وتښتېدې. ماشوم مې په غېږ کې کلک ونیوه، کېدی شي حالت مې بدل شوی وي، نه پوهېدم؛ خو له سترګو مې اوښکې راولوېدې او په ګڼه رېږه کې مې ننوتې. ماشوم ته مې وکتل او بیا مې له ځانه سره وویل: ته په یو داسې ځای کې دنیا ته راغلی یې چې دوست او دښمن نه دی پکې معلوم، څوک چې تا ته ښوونځی او سرک جوړوي، له هغوی نه خلک کرکه کوي او څوک چې تا په تیارو کې ساتل غواړي، هغوی ته مینه ورکوي...

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشوم مې افغان ملګري ته ورکړ. یو نوم یې وربانديې کېښود، اوس رانه هېر دی؛ خو د (زمري) مانا یې ورکوله. فکر کووم. سړي ماشوم وېووړ او موږ له سټریا څملاستو. سړي دروازه بنده کړه، موږ ویده شوي وو.

***

ماسپښین راویښ شوو. له باندې نه د نجلۍ چغه راغله. افغان ملګري له کړکۍ نه د کور انګړ ته وروکتل، ما ته یې وویل: دلته راشه!

زه ورغلم. هغه ښایسته نجلۍ د غټ سړي له لغتو لاندې وه. هغې چغې وهلې. نیم کمیس یې په شودو لوند وو. غوا په انګړ کې منډې وهلې. پړی یې په غاړه کې پروت وو او نیمه پښه یې په شودو ککړه وه. له چوترې لاندې سطل پروت وو. شودو مځکه لړلې وه. بله ښځه راغله، د غټ سړي مېرمن ښکارېده. نجلۍ یې راپورته کړه. غټ سړي په لاسونو خبرې کولې، لاړې یې بادولې. پټکی یې په خاورو کې پروت وو؛ خو غږ یې تر موږ سم نه راته. دوو نورو نجونو غوا له پړي ونیوله. له موږ پناه شول. غټ سړي پټکی په سر کړ او د کوټې په لوري راغی. افغان ملګري وویل: غرور به یې نه ورماتوو!

موږ بېرته په خپلو ځایونو کې پرېووتو او ومو ښودله چې ویده یو.

سړی راغی، په آرامه لهجه یې وویل: مجاهدینو پورته شئ، د ډوډۍ او لمانځه وخت دی،

موږ راپورته شوو، سړي دسترخوان راووړ، همداغې نجلۍ اوبه او د لاسو مینځلو لوښی راووړل، سړي په غوصه ورکتل. د نجلۍ تورې سترګې سرې اوښتې وې او شونډې یې لړزېدې.

افغان غټ سړیه، تا ته به ستا دغه لور ستا د اوږد عمر لپاره هیڅکله دعا ونه کړي، ته د خپلې لور د خولې ډوډۍ داسې چا ته ورکوې چې ستا په عزت او ستا په راتلونکې ملنډې وهي. ته شر او فساد روزې! افغانه ستا ټولنه د ظلم په بنیاد ولاړه ده او ظلم تلپاتې نه دی. د دومره ورو نجونو په مخ کې څوک د ظلم او کرکې یادونه هم نه کوي او ته تجربه ورکوې؟ تاسو زړونو ته د تیږه کېدو تمرین ورکوئ! سمه ده...

ډوډۍ راوړل شوه، سړي ځان خجالته باله چې شودې یې را نه وړې. هغه ویل چې د شودو په ډک سطل کې غوا پښه ایښې وه. وریژې، غوښه او ښوروا وه. ما له افغانۍ غوښې سره مینه لرله.

غټ سړی له افغان ملګري سره ږغېده. ما ته معلومېده چې په یوه شي نه سره صلاح کېږي. په اخره کې غټ سړی غلی شو او ظاهراً داسې ښکاره شوه چې د افغان ملګري خبره یې ومنله. ډوډۍ وخوړل شول او غټ سړی لاړ. افغان ملګري وویل چې سړی غواړي موږ په شپه کې له کلي وځو.

ما ورته وویل: سمه خبره ده، موږ باید دشپې ووځو!

افغان ملګري وویل: سمه ده چې موږ به د شپې ووځو؛ خو فکر کووم، هغوی موږ نه پرېږدي، هر ځای لټول روان دي.

ــ نو ته څه فکر کوې، چې هغوی دلته هم راځي؟

ــ هغوی هر چېرته ځي.

ــ که موږ د ورځې ووځو، څه ستونزه ده؟

ــ غټ سړی وایي چې د ورځې د شورویانو او خلقیانو قوې ګرځي، هسې نه په ورپېښ شئ!

ــ آه...کم عقل غټ سړی...اوس به بیا اودس راباندې کوي؟

ــ نه، دا ځل غسل درباندې کوي، اوبه مې راوغوښتې، لامبو او د شپې ځو.

ځانونه مو ومینځل، تور خېري رانه روان وو. سړي ته مو وویل چې څوک زموږ له شتونه خبر نشي، بیا هغه لمانځه ته لاړ او موږ ویده شوي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زما سکه ورور وو !

موږ باید د ماښام له تیارې خپرېدو وروسته له کلي وتلي وی. همدغه ډول مو وکړل. کله چې غټ احمق سړی له لمانځه راغی، موږ ورته وویل چې ځو، کور ته لاړ. لږه شیبه وروسته راغی، په دوو پاستوکې یې د پسه غوښه تاوه کړې وه، ویې ویل: په لاره کې به یې وخورئ!
ما کور له نظره تېر کړ، بیا په احتیاط راووتو. ټول خلک خپلو غارونو ته ننوتلي وو. په بېړه، خو په احتیاط له کلي راووتو، چپ لوری مو پښو ته ورکړ، شا ته مو راوکتل، کلی د ویده لېوه په څېر ښکارېده. هر خوا ته ډار غالب وو او هر شی، هرشی خوړونکی ښکارېده. افغان ملګری مې تعقیباوه، هغه په مسخرو وویل: (عبدالله) راتېز شه!
ما وخندل، بیا یې وویل: قوماندان صیب موږ باید راتېز شو، کېدی شي هغوی په کلي کې وي او د دوو تښتېدلو بندیانو پلټنه به کوي، کېدی شي غټ سړی هم په حقیقت پوه شي او په موږ پسې رامنډه کړي. موږ باید تېز لاړ شو!
ـ سم وایې! دا غرونه څومره کرکجن دي!
ـ کېدی شي دلته لېوان هم وي، آبادي کمه ده. داړونکي ځناور دلته د غرونو لمنو ته راکوزېږي، هغوی ډېر زورور دي، چې یو ځل څوک رالاندې کړي، بیا یې ترې خلاصی نشته.

افغان ملګری لګیا وو، ما وویل: په څومره وخت کې محفوظ ځای ته رسېدی شو؟
ـ له سپېدو چاودلو مخکې رود ته رسېږو؛ خو زه ډارېږم چې الوتکې مو له پاسه ونه ولي، هغوی به په موږ د آشرارو ګومان وکړي.
ـ ښه وایې، نو دې کالیو خو خپل کار وکړ، لږې به یې کړو!

افغان ملګری غلی وو، تېز روان وو. غرونو ته ورنږدې کېدو. موږ باید نیم ساعت نور هم تېز مزل کړی وی، تر څو جنوب لوري غرونو ته ورسېږو. د غره په لمنو کې مو بیا د خطرونو سره مقابله کول شوه؛ ځکه کولی مو شول ځان یو ځای پټ کړو، یو ځای مورچه ونیسو او ډزې وکړو. افغان ملګری په راتلونکي غږېده او موږ د غره د لمنې په لور روان وو. موږ وېره هم احساسوله او کله، کله به مو شا ته وکتل؛ خو هر څه ویده وو. د رواني جګړې آغېز په هر څه ښه پوره ښکارېده، آن د آسمان د ستورو د ځلا خوند هم نه وو. د پسرلي باد هم خولې لګولې،

یو بدرنګ غږ یې پورته کېده، یو څو توري مې ترې تفسیرول(اې د پېنزا ګله، موږ دې رژوو، ځه او خپل وطن ته دې لاړ شه!)

افغان ملګري وویل: قوماندانه وګوره، یواځې دوه کیلو متره لاره پاتې ده!

ریښتیا هم په تیاره کې له موږ تقریباً دوه کیلو متره وړاندې د افغاني پوځیانو قرارګاه ښکارېده. موږ د غره په سر ولاړ وو. افغان ملګري تېزه، تېزه ساه وهله. موږ کولی شول بې له وېرې ۱۵ـ ۲۰ دقیقې د غره په سر استراحت وکړو؛ ځکه موږ کولی شول د غره ټولې خواوې وڅارو او د اړتیا په وخت کې ډزې وکړو. موږ روان وو، ماښام، ماخستن او شپه هم په تګ تېره شوه، کله ورو، کله تېز، کله په ستړیو قدمونو ، کله په منډه؛ خو پرته له دې چې ودرېږو، همداسې په مخ روان وو، تر څو چې د شین پوښو عسکرو په پوسته مې سترګې خوږې شوې. د غره له سره مې د سر په اشاره انقلابیانو ته سلام وکړ.

موږ د درې په منځ کې په تېرې شوې لارې ورهاخوا انقلابیان د خپل ستړي مزل منزل وباله.
شا ته مو راوکتل، هوار دښتونه او غرونه مو تر شا پرې ایښي وو. اوس د خطر په پېښېدو ډاډه نه وو او مطمین وو چې ساعت یو نیم ساعت وروسته به له انقلابیانو سره یو. کرار څملاستو او لویو پرښو ته مو ډډې ووهلې. ستړي او وږي وو. ما خپله برخه خواړه خوړلي وو. افغان ملګري په وچه ډوډۍ کې لږه غوښه تاو کړه او راېې کړه. د وږي ځناور په څېر مې په یوه وار له ستوني تېره کړه.

خپل ماضي ته فکر وېړم. د ماشومتوب له یادونو نیولې، آن تر اوسه؛ هره شیبه مې تر سترګو تېرېده. یو وخت ماشوم وم، پلار مې ناروغ شو، درس مې هم وایه او کورني مصرفونه مې هم پوره کول؛ بیا ځوان شوم او حربي زده کړې مې شروع کړې، آیوانکه مې ولیدله او د ژوند خواږه وختونه پیل شول، بیا د شوروي او خلکو لپاره جګړې ته راغلم، خپله کورنی مې پرېښوده، خپل خواږه ملګري مې له لاسه ورکړل، په روحي ستونزو اخته شوم او له آیوانکې لرې شوم. د چا له لاسه؟ د افغانانو له لاسه.

ما یو ناڅاپه چغه کړه: یو افغان هم نه پرېږدم، زه د خپلو ملګرو غچ اخلم!
افغان ملګری غلی ناست وو او لویې پرښې ته یې ډډه وهلې وه، سترګې یې له خوبه ډکې وې. ما دا هېر کړي وو چې یوه افغان ته مخامخ ناست یم او ستونزې یې راسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګاللې. ما فکر کاوه چې هغه به بيا د تېر په څېر غلی پاتې شي او وبه وايي چې زه له تا سره يم؛ خو نه!

هغه، هغه څه وويل چې ما يې تمه نلرله او ټول عمر يې نه وو ويلي. هغه په ډېر ټيټ او خوبولي غږ وويل: او تاسو چې په زانګو کې واړه ماشومان ووژل، د هغوی بدل به څوک اخلي؟ د خلکو مالونه او ناموسونه مو ولوټل، په ژونديو مو خاورې واړولې، له خلکو مو نوکان وباسل، د بدن غړي مو ترې پرې کړل او د خلکو راتلونکی مو تباه کړ...د دې خلکو غچ به څوک اخلي؟ آيا هغوی ستا په څېر کورنۍ، ملګري او هيلې نه لرلې؟

زه غلی او حيران وم، ډېر حيران؛ ځکه هغه څه مې اورېدل چې هيڅکله مې نه وو اورېدلي. په ډېره حيرانۍ مې وويل: دا ته څه وايې افغان ملګريه؟

هغه ستړی وو او خوب ورته، کرار يې وويل: زه رښتيا وايم، تاسو خو مړ په وينو ولمبولو!...آه...کالي دې وباسه، اوس مړ له خطره لرې يو، هسې نه چې عسکر مو بې له خبرداري وولي.
بيا پاڅېد او په داسې حال کې (چې کالي يې باسل.) وويل: دا خاوره هيڅچا هم نه ده نيولې، نه چنګېز او نه انګرېز. د هر چا غرور دلته خاورې شوی. هر اوچت سر دلته ټيټېږي، که زما منې قومندانه، غچ مچ پرېږده، برستنې دې ټولوه او شوروي ته ځه؛ هسې نه لکه د نورو عسکرو غوندې ستا پتلون هم دلته پاتې شي.

زه حيران وم او په وازو سترګو مې افغان ملګري ته کتل، زما په خپلو غوږو باور نه راته، افغان ملګري بيا وويل: قومندانه کالي دې وباسه، کښته کېږه!
زما په بدن کې وينه وايشېده، هيڅکله مې داسې خبرې نشوی زغملی؛ ځکه مور مې راته ويلي وو(لومړی، شوروي) زه له خپله ځايه پورته شوم او افغان ملګری مې له ستوني کلک ونيو، يو بل دول حالت وو، په کرکه او غوصه مې وويل: ته څه ډول خبرې کوې، ټيټ فطرت انسانه؟
افغان ملګري زه پورې وهلم، يو متر ورلاندې ولوېدم، سر مې له پرښې سره کلک ولګېد، ويې ويل: ډېر مه غورېږه، درځه چې کښته شو!

ما له پخوا ډېر درد احساساوه، په وېښتانو کې مې د تودې وينې احساس وکړ. بيا راپورته شوم، غوښتل مې په يوه کلکه لغته يې په خېټه کې ووهم او لاندې يې

ورغړووم. افغان ملګري ځان څنګ ته کړ، ورو يې وويل: سرزوري مه کوه، کالي دې وباسه، کښته کېږه!
ــ زه دې وژنم!

افغان ملګری ترېخ وموسېد، د ستورو تتې رڼا ته يې له سترګو رالوېدونکې اوښکې وځلېدې، په خاکسارانه انداز يې وويل: ومې وژنه! مړ خو ستاسو تبغ ته پيدا يو، هه واخله!...غږ يې بدل شو، په غره کې يې انګازې خپرې شوې...واخله! د ملګرو غچ دې له ما واخله، زه د خپل ورور غچ له چا واخلم؟...واوره قومندانه! تا چې په سمڅه کې په چا اورمبېر تاو کړ، هغه زما سکه ورور وو.

زړه مې ولوېد، دا غږ مې څو واره په مغزو کې تاو راتاو شو(هغه زما سکه ورور وو، هغه زما سکه ورور...) د افغان ملګري له خولې لاړې بادېدې او ږيره يې په تېزۍ سره ښورېده...يواځې تاسو د ژوند او غچ اخيستلو حق لرئ؟...پوهېدم چې د افغان ملګري احساسات يو بل رنګ خپلوي. په زړه کې يې د غچ راپارېدلي احساسات او په خوله يې سخته يادونه؛ کرکجنه وه، له غاړې مې بايد ټوپک راکوز کړی وی او کار مې ترې اخيستی وی. د غره له سره مې قرارګاه ته وکتل، برجونه يې روښانه وو، وررسېدو تقريباً يو ساعت مزل غوښت، ما نور د چا د ملګرتيا د اړتيا احساس نه کاوه. د ټوپک شپېلۍ د افغان ملګري سينې ته سيخه شوه. دا لومړی ځل وو چې په ماشه مې ګوته لړزېدله؛ خو کار يې پرېنښود. افغان ملګری تېز غږېده او له سترګو يې اوښکې بهېدې...ډز شو. افغان ملګري آخ کړل، په ځمکه ولوېد، څو تيږې هم ورسره ورغړېدې.
ما افغاني کالي وويستل، افغان ملګري سلګۍ وهلې.

افغان ملګريه ما وبښه! زه په رښتيا سره متأسف يم. ما بايد د ژوندي پاتې کېدو لپاره داسې کړي وی، زه د افغانستان د شوروي کېدلو لپاره راغلی وم او بايد د خپلو ملګرو غچ اخيستې ته تم شوی وی، زه له هر څه نه زيات شورويتوب ته لومړيتوب ورکووم. په خپله فکر وکړه، ما خپل ملګري له لاسه ورکړي وو او د غچ اخيستې لپاره مې چې څوک بايد مخته راغلي وی، وژل؛ نو تا به د خپل ورور لپاره زه نه وژلم؟ ما وبښه! زه ستا هغه زحمتونه چې زما د خلاصون لپاره دې کړي وو او د خپلې خولې ډوډۍ دې له ما سره نيمولې؛ نه هېروم. زه اوس هم ستا نوم په درناوي يادووم (افغان ملګری) چې زما د ژوندي پاتې کېدو لپاره يې د هغه چا وژنه وزغمله چې له يوه پلاره يې پيدا وو او له يوه تي يې شودې رودلې وې. افغان ملګريه، زه ستا وفادارۍ ته سلام کوم، ته په ما ګران يې! په هر حال...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغان ملګري وروستی سلګۍ وې، زه باید له غره راکښته شوی وی، خپل هغه ملګری مې پرېښود چې بې شمېره خاطرې مې ورسره وې. هغه په ډېره سختۍ په بنده، بنده لهجه راغږ کړل: قومندانه...له هغې...هغې بلې ډډې ورتاو شه!...
بې له دې چې وروګورم، د غره بلې ډډې ته تاو شوم او قدمونه مې چټک کړل...افغان ملګري په ستونزه راغږ کړل: قومندانه!...شوروي ته چې لاړې، خلکو...خلکو ته وایه...وایه چې افغانان وفاداره...خلک وو.
...او افغان ملګری د تل لپاره سوړ شو.

شورویان په اسانۍ نه مري !

موږ باید نه وی بېل شوي؛ خو د یوه نفر د مړه کېدو خبره وه، له دې وړاندې چې زه مړ وی؛ باید هغه مې وژلی وی.
نه پوهېدم څه وخت دی؛ خو که د رڼا په آساس مې قضاوت کولی؛ نو سپېدو چاودلو شروع کوله. ټوپک په غاړه، په رسمي یونیفورم کې مې غرور احساساوه او د انقلابیانو په لور ورنږدې کېدم. د پښو لاندې مې تیږې رغړېدې. په واقیعت سره په افغان ملګري خپه وم او هره شېبه راته سترګو، سترګو ته کېده.

(افغان ملګری ووژل شو. که پاتې وی، ستونزه بې راته جوړوله، په یوه نه یوه بهانه بې وژلم او د ورور غچ بې راځخه اخیسته. ښه شو چې ومې واژه، ښه شو، که هر څه وو افغان وو او بیا په ځانګړې توګه پښتون وو. که په حقه یا ناحقه مې د هغه ورور وژلی وي، غچ بې راځخه اخیسته، هغه مې د عسکرۍ په وخت هم څاره، یو ضدي؛ خو حوصله ناک سړی وو او...) کله مې چې فکر شو، نیمایي لاره مې وهلې وه، دغه ټولې خبرې مې له ځانه سره په لوړ غږ کړې وې.
له یو ګنده ذهني حالت سره مخ وم، ترې وتم؛ خو خوړونکي او ځورونکي فکرونه راسره څنګ په څنګ په منډو وو. ما هیڅکله نه غوښتل د هغه څه په باره کې فکر وکړم چې (بد) وو او شوروي ته بې ګواښ پېښاوه؛ خو خلک وایي (هغه څه چې غواړې بې، نه پېښېږي.)
زه په دې پوره ډاډه وم چې هغوی زما څار پرې ایښی؛ خو له دې سره، سره به مې بیا هم شا ته وکتل. په سهارنۍ لړه او تازه رڼا کې هر څه تقریباً د لیدلو وړ وو. له لرې د چرګانو آوازونه راتلل او زه د انقلابیانو قرارګاه ته (چې د انقلابیانو بیرغ پرې رپېده.) ورنږدې کېدم، تر دې چې اوس په برجونو کې ولاړ سرتېرې ښکارېدل او کېدی شي په دغه تازه رڼا کې بې ما ته هم فکر رااوښته. زه تېز، خو محتاط تلم، د برجونو د سرتېرو له لورې د یوې لوېې چغې په تمه وم.

که چېرې له ما سره افغان ملګری وی؛ نو بیا به کار بل ډول وو؛ هغه به په ډېره زړورتیا په افغانۍ ژبه ورچغه کړې وه (موږ دوستان یو!).

***

افغان ملګرو مې ښه هرکلی وکړ او له خبرو بې وپوهېدم چې ما له مجاهدینو سره میاشتې تېرې کړې دي. درېشي مې ومینځله، ږیره، برېت مې وخرېیل او څو میاشتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته مې په آيينه کې وليدل. له پخوا مې ډېر فرق کړی وو، په مخ کې مې هډوکي ښکارېدل او سترګې مې تنګې شوې وې. زما څېره ببخي يوه بېچاره موسيقي ږغوونکي ته ورته شوې وه.

په سبا ورځ د څو افغان عسکرو په بدرګه په پوځي موټرکې د ګردېز قول اردو ته لاړم. د يوه داسې سړي په ډول مې فکر کاوه، چې له يوه اوږده تبعيد وروسته خپل هيواد ته راستون شوی وي. شوروبان ملګري مې وليدل، هر يوه يې له روغبړ مخکې ويل: موږ خو ستاسو د مرګ خبرونه خپاره کړي وو.
(شوروبان په آسانۍ نه مري!) ما وويل.

قومندان يوه شېبه په غېږ کې ټينګ نيولی وم. کېدی شي اوښکې يې توبولې؛ خو له ما يې د پټولو هڅه کوله. قومندان چای راوغوښت او د هغه په دفترکې يو بل ته مخامخ کېناستو. هغه هم ويل چې موږ ستاسو د مرګ خبرونه خپاره کړل. د مېز په سر د ګوند بيرغ نيمکښته وو. ما د الکسي برخليک ورته ووايه او خپله کيسه مې هم ورته وويله.

له حيرانۍ سره، سره يې سترګې وځلېدې او په ملا يې وټپولم، ويې ويل: ته آتل يې!
بيا يې په داسې حال کې (چې د منفي ځواب په تمه وو.) وويل: ويلاديمير، کور ته ځې؟
ـ کېدی شي نه!...يقيناً نه!...بيا مې وخندل...موږ يو بل شوروي جمهوريت جوړوو!
د قومندان وږه، بې برېتو خوله هم خلاصه شوه، هغه خندل.

تر ډېره په رواني وضعې ورغېدو، بيا د خپل کاري مېز شا ته تاو شو، د مېز روک يې راکش کاوه او ويل يې: ستا په نامه څو خطونه راغلي وو، يو څو دې د پلار وو او له مسکو نه هم يوې پوځي مامورې يو خط رالېږلی وو... لټول يې... پوځي ماموره (آيوانکه) کېدی شوه او زه د هغې د خط په انتظار وم... قومندان(چې د ډګروال رتبه يې لرله.) څو خطونه (چې په تار تړلي وو.) د مېز له روکه راواخيستل او په داسې ډول يې رامخته کړل، لکه يو لوی احسان يې چې راباندې کړی وي. ما هم څومره چې په کار وو، مننه ترې وکړه. ما په ډېره لېوالتيا د ليکونو پاکټونه تر نظره تېرول. ډېری يې ساده پاکټونه وو، د دوی په منځ کې يو د ګلدار پاکټ لرونکی خط هم وو، د آيوانکې له لوري وو. که څه هم لېوالتيا مې ډېره وه چې د آيوانکې خط وګورم؛ خو د آيوانکې خط مې د يوې آرزښتناکې تحفې په څېر آخر ته پرېښود. لومړی مې د پلار او مور خطونه وليدل. د جملو جوړښتونه او د ليکونو ډولونه د پلار جان وو؛ خو خط مې د مور وو چې په بېلابېلو رنګونو يې کښلی وو.

هغوی په خپل صحت غږېدلي وو، بيا يې له ما غوښتي وو چې په ځوابي ليکونو کې د خپل صحت، دندې او د تېرېدونکو شپو، ورځو په اړه ورته وليکم. په يوه ليک کې مور خپل خپګان ظاهر کړی وو او ويلي يې وو چې بايد ورشم.

زه د ډګروال په دفترکې ناست وم، کله مې چې د مور او پلار ټول خطونه وليدل، سګرېټ مې ولګاوه او په څوکۍ کې مې ځان ښه جوړ کړ. ډګروال زما لپاره د نوي پرسونل جوړولو په آسنادو لګيا وو... په ډېره حوصله او احتياط مې د آيوانکې د خط پاکټ سر څيرې کړ، ومې ويل هسې نه خط ته کوم زيان ورسېږي. ما يو وار بيا د پاکټ منځ وکوت، هسې نه چې کوم يادداښت پکې پاتې وي؛ خو پاکټ خالي وو. په خط کې يې پته مسکو ليکلې وه، فکر مې وکړ چې آيوانکه په مسکو کې دنده ترسره کوي، په هر حال...

ليک مې راواخيست او په لوستلو مې پيل وکړ، هغه ټول خطونه اوس هم له ما سره پراته دي او د آرزښتمندو شيانو په توګه يې ساتم.

هغې ليکلي وو...(د پسرلي د لمانځلو په موخه موږ رخصت شوي وو، څو ورځې مسکو ته لاړو. هغلته مې له ډېرو ملګرو سره وليدل؛ خو ستا کمی احساسېده او دغه احساس دې ليک ليکلو ته مجبوره کړم. د هغه چا په منځ کې (چې د خپلو رخصتيو په لومړيو کې ورسره وغږېدم.) داسې يو دوه کسان هم وو چې تازه د افغان له کرغېړنې جګړې راستانه شوي وو. هغوی هغه څه ويل چې تر اوسه به چا نه وي اورېدلي. که موږ د افغانستان يادوونه کوو او د ظلم په برخه کې په ويلو کې هر ډول خبره وکړو، مبالغه نه ده. دغلته (افغانستان کې) هر څه تر سره شول...
ته بايد هوښيار اوسې او د هرې پېښې پېښېدلو ته متوجه يې؛ ځکه په دې ډول کرغېړنه مځکه او جګړه کې له هر چا سره هر څه پېښېدی شي. ته د آدبياتو ټولګي ته نه يې تللی، جګړې ته تللی يې او داسې جګړې ته تللی يې چې زه او ته وړاندې په ږغېدلي وو.
که وخت دې پيدا کړ، ليک راولېږه!
راباندې ګران يې!
آيوانکه.)

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیک مې بیا ولوست، هسې نه کومه کلمه یا جمله رانه پاتې وي. سترګې مې سوځېدې، فکر کووم اوښکې پکې راغونډې وې. کله مې چې د ټولو لیکونو لوستل خلاص کړل، فکر مې وکړ چې د ځوابیه لیکونو لیکلو ښه وخت دی. ډګروال ته مې وروکتل. هغه د مېز تر شا ولاړ وو. چپ لاس یې په تشي ایښی وو او ښی لاس یې سر ته نیولی وو، څه شی ترې ورک وو او په اړه یې سوچ کاوه.
ما وویل: زما د مرګ خبر په شوروي کې زما مور او پلار ته هم رسېدلی دی؟
قومندان یو ناڅاپه متوجه شو، ویې ویل: آه؟

ما بیا خپله خبره تکرار کړه، هغه وویل: هیڅکله نه! کله چې څوک بې درکه شي، یا مړ شي او جسد یې لاس ته رانه وړو؛ په اړه یې کورنۍ ته خبر نه ورکوو!
ـ سمه ده!
ما د دوو خالي پاکټونو او کاغذونو غوښتنه وکړه او د لیکونو په لیکلو مې پیل وکړ؛ لومړی پلار او مور او بیا آیوانکې ته. یواځې یو، یو لیک مې ورته وکیښ. قومندان ته متوجه شوم، د آسنادو په برابرولو لګیا وو او کومه عشقي سندره یې زمزمه کوله. هغه یو ډېر ټوکي او تېرېدونکی سړی وو؛ خو د جګړې په ډګر کې بیا برعکس.

د بې وسه افغان چاودې پښې!

له خپلو نویو ملګرو سره(چې د نومونو پرته مې یې د نور څه په باره کې معلومات نه لرل.)، د کوښ جګړې ته روان شوم. له موږ سره افغانان هم وو، چې د هغوی له ډلې یو برېت خرېیلی ژباړن هم وو، شنې سترګې یې لرلې او یوه روسي ته ورته وو. موږ د یوه جوړ شوي پلان له مخې هلته نه تلو، یواځې مو د ټاکلي ځای نقشه راسره واخیسته او په څو پټۍ داره ټانګونو او یوه زغره وال ګاډي کې د زرمت په لاره کوښ ته روان شوو. کوښ له ګردېز قول اردو نه لوېدیځ لوري ته یواځې په څو کیلو مترۍ کې پروت وو. دغه ساحه د ځدرانو آشرارو(چې قومنده یې د جلال الدین حقاني په غاړه وه.) له لاس لاندې وه. څارګرو معلومات راوړي وو چې له دوی سره څنګ په څنګ بهرني جنګیالي هم د شورویانو او ملاتړو په ضد یې جنګېږي. افغان مجاهدین د دې تر څنګ چې ویل یې، موږ یواځې په ځان تکیه لرو، بیا یې هم پردي سخت درېځي بارسومانان(د شورویانو له لوري مسلمانانو ته تحقیري کلمه) افغانستان ته راوستل، په کورونو کې یې پناه ورکوله او د جهاد تر نامه لاندې یې جنګول. په هغوی کې ډېر تکړه ډاکټران او اینجنران هم موجود وو، چې ډېری یې د منځني ختیځ او پاکستان هیواد وو. افغانانو ویل چې موږ شوروي ته په یو ټوپک او کوتک ماته ورکوو او ماته مو هم ورکړه. له هغوی نه به مناسبه وي چې وپوښتل شي (د ستېنګر مزایلو فابریکې د افغانستان په کوم ولایت کې وې، ننګرهار، لوګر یا هرات کې؟) هیڅ چېرته! آشرارو د نفتي شېخانو په تېلو اور بلاوه، آمریکایی وسلې یې ډزولې، انګرېزي نړیوال تبلیغات ورته کېدل او پاکستانیانو په مکارو سترګو قرآن (کریم) ورته ژباړه. ټوله نړۍ شوروي ضد وه.

موږ په لاره په خپل راتلونکي یرغلیز برید بحث کاوه. افغانانو زیاته ونډه اخیسته. افغان ژباړن یې په ډېره مینه، لېوالتیا او خوږه ژبه خبرې ژباړلې. زما فکر یې له لومړیو ځان ته اړولی وو.
زموږ هدف دا وو چې د روحاني بابا له لوري د کوښ او آغزن غرونو ته د شا له لوري راوګرځو او د هغو توپونو دستګاوې ونړوو چې عامه خلکو ویل(دا غیبي توپونه دي او خدای یې راتوغوي.)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د معلوماتو له مخې له دغو غرونو په ورځ کې دوه، درې ځلې دوه يا درې توپونه توغول کېدل. سهار، ماښام يا مازديګر. ږنده بڼه يې لرله او ډېرى وخت يې قربانيان ملکيان وو او عامه ځايونه يې نړول.

د دغو خبرو په دوران کې ما دوو افغان ملګرو ته (چې په زغره وال موټر کې له ماسره ناست وو.) فکر کاوه، د هغوى څېرو خاکسارانه بڼه خپله کړې وه او زه پوهېدم چې هغوى لا هم روحانيت ته عقيدت لري.

ما ويل: بې له دې چې په لاره کې ځانونه ښکېل کړو، مستقيماً په دستګاه بريد کوو!
خو افغان ملګرو ويل چې نه، له ټر ټولو لوى خطر موږ ته په لاره کې متوجه دى. په دغو غرونو کې د آشرارو لوى مرکز دى او آشرارو يې د امنيت لپاره ځاى، ځاى پيرې درولې دي.
ما وويل: نو بايد...
ــ بايد يوه ډله په لاره کې آشرار بوخت وساتي او بله دې له موقع ګټه واخلي او مخ په وړاندې دې لاړه شي؛ داسې به هر څه ښه پاى ته ورسېږي.
ــ که موږ دوه ځايه بوخت واوسو؛ نو کېدى شي جګړه سخته شي.
ــ کېدى شي؛ خو امکان يې کم دى، موږ به په حوصله او قوي مُرال وړاندې ځو!
ــ سمه ده؛ خو موږ بايد همغږي واوسو، د يو بل مرستې ته مو اړتيا پيدا کېږي.
په دې ډول نو پلان ورو په ورو جوړېده او موږ په کنډو کپرو لارو باندې جګړه ييزې ساحې ته تلو. هر لورى خړ، پړ وو. په ټوله مځکه د کرکې خړ ګرد پروت وو. په ځينو ځايونو کې د شنو ونو څانګې هم له دوړو ډکې وې. زموږ شوروي ورونو چې هغلته کوم پلونه د لارو په سر په خوړونو جوړ کړي وو؛ افغانانو هغه نړولي وو او يواځې يې د کانکرېټ له ماتو برخو ښکارېده، چې دلته يو وخت پل وو او افغانان پرې تلل، راتلل...

موږ وړاندې تلو، په خپله بريا باندې يقيني نه وم؛ ځکه له ما سره په ډله کې ټول ۱۸ ـ ۱۹ کلن ځوانان وو او يواځې يې د ټوپک د پورته کولو توان لاره.

موږ له داسې خلکو سره جګړه کوله، چې جګړه يې ورځنۍ ضرورت باله او خوند يې ترې اخيسته. د خپلو نورو قومندانانو په اړه څه نه شم ويلى؛ خو که د خپل ځان په اړه ووايم؛ نو ما په افغانانو باندې ډېره تکيه کوله. هغوى يواځې دومره غوښتل چې په ملا وتړپول شي او ورته وويل شي چې آتل دى آتل! بيا نو جګړه دوى ته پرېښودل

کېده، په ډېر ښه شان سره يې مخته وړه او د خپلو افغانانو په وژلو ډېر ښه پوهېدل. موږ (شخصاً زه) د داسې پېښو شاهدان هم يو (يم) چې افغانانو به شخصي بدۍ هم په رسمي يونيفورم او د مجاهدينو د نامه لاندې سره پاللې. بيا خو يې چا پوښتنه هم نه کوله چې څوک، چا ووژل؟

دوى ته خبر ورکړل شوى، که څنګه؟ مقاومت نه پيلوي.(ما وويل)
افغان ملګرو وويل: د داسې پېښو نه هر څوک ژر خبرېږي.
ــ آه... افغان ملګرو، تاسو هيڅ شى نه حيرانوي!

موږ آغزن ته رارسېدلي وو، يوه شېبه ودرېدو. زه له موټره ورکښته شوم، افغانان هم راپسې راکښته شول. هره خوا آرامي وه او وړوکى خړ کلى يوې سترې چوپتيا رالاندې کړى وو، آن د ژوند يوه کوچنۍ نښه هم نه ښکارېده. له دې سره، سره چې آرامي وه، ما د يوې سختې جګړې وړاندوينه وکړه. يوه شېبه آرامي وه؛ خو وروسته مو د افغانانو له قهره ډکې چغې واورېدې، موږ وارخطا شوو او ومو ويل چې په دام کې ولوېدو. موږ وغوښتل چې ژر تر ژره خپلو موټرو ته پورته شو او د دفاع لپاره ډزې وکړو؛ خو اوس ډېره ناوخته وه، افغانان له خپلو غارونو راوتلي وو او موږ يو ځل بيا د هغوى په لاسونو کې ګېر وو. هغوى له موږ راچاپېر شول او د وږو لېوانو په څېر يې موږ ته راکتل، تنکيو شورويانو چغې وهلې...

له دې سره، سره چې ډار شوي وو، دې خبرې ته حيران وو چې له هغوى سره هيڅ وسله نه وه. د هر يوه سره په لاس کې يو، يو موټى وړې تيږې وې، ټانګونه يې پرې ويشتل او (الله اکبر) نارې يې وهلې. ما امر وکړ(ټول ووژئ!)

د ټانګونو په سر د وبلډ دهشکو او د پوځيانو د ټوپکو نلونه د راپارېدلو افغانانو سينو ته ورواوښتل. يو ناڅاپه ډزې شوې او قهرېدلي افغانان په سرو وينو کې لت پت په يو بل پسې په مځکه پرېوتل. د شورويانو له خولو بې اختياره چغې وتلې او لاړې يې بهېدې. آرامي شوه او هيڅ داسې نه شول ويل کېدى چې دلته شېبه وړاندې څه خبره وه. موږ د نورو احتمالي بريدونو وړاندوينه هم کوله.

افغان ملګرى يوه شي ته متوجه وو. له موټره يې ټوپ کړل او يوه افغان ته(چې وروستۍ سلګۍ يې وهلې.) ور منډه کړه، زه هم ورکښته شوم. افغان اوږده ږيره لرله او پټکى يې په خاورو کې پروت وو، شونډې يې سپينې اوښتې وې. هغه په بنده، بنده ژبه يو څه ويل، افغان ملګري يې خبرې راژباړلې: دوى ته قومندان دا تيرې ورکړې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پير صاحب دم کړې دي او هره تيږه د دې ورتيا لري چې د ټانک له پولادي اوسپنې پوري ووړې ووځي او يوه چاودنه رامنځ ته کړي.
آخ افغانانو! په يوه کوچنۍ تيږه هم ټانک الوځي؟ دا نو کوم منطق مني.
افغان وويل: نور څه نشي ويلی، کيسه به يې ورختمه کړو!
هغه د افغان سينې ته ټوپک ونيو؛ خو ما يې مخنيوی وکړ او ومې ويل: نه! دا بايد په بل شکل ومري.
د لومړي ټانک چلوونکي ته مې امر وکړ. هغه ټانک راتاو کړ؛ خو يو څه صبر کولو ته تماوه.
ما په زوره او قهر چغه کړه: حتی که لاس دې هم ولړزېدل، شوروي ته وفادار نه يې او د خيانت په جرم دې سر درغوڅووم!

د ټانک له سايلنسره لوګي ووتل او حرکت يې شروع کړ. ټولو عسکرو سترګې پټې کړې او څوک چې د ټانکونو په سر دهشکو ته ولاړ وو، ننوتل. يواځې ما، چلوونکي او افغان ملګرو صحنه ليدله. د ټانک چپه پټۍ د افغان پښو ته سيخه شوه، دوه متره فاصله يې لرله. افغان ټول قوت راټول کړ، چغې يې کړې او د راپورته کېدو هڅه يې کوله؛ خو افغان ملګري ټينګ نيولی وو او حرکت ته يې نه پرېښوده. ټانک يو متر ورنږدې شو. د افغان لوڅې، چاودې او خيرنې پښې لړزېدلې او مخ يې له قهره سور اور اوښتی وو. نيم متر...اوس مو د ټانک له ګړزا سره د افغان د هډوکو د ماتېدو بږغ هم اورېده. افغان چغې وهلې... ملګري شېبه په شېبه صحنه څارله او افغان يې ټينګ نيولی وو. افغان ته د ټانک چپه پټۍ تر زنګنو وررسېدلې وه. هغه په دواړو لاسونو د ټانک پټۍ نيولې وه او د لرې کولو هڅه يې کوله؛ خو نه کېده، پټۍ تر خېټې وررسېدلې وه او افغان يې تر نامه له مځکې سره سرېښ کړی وو. يوه شېبه يې د پښتۍ هډوکي ورمات کړل او بيا تر سره وررسېد. د افغان سر د يوې لويې هندوانې په څېر وچاود او وينې او ماغزه يې يو لوری بل لوری خپاره شول. ټانک تېر شو. هغه وجود، چې څو شېبې وړاندې يې د غرور چغې وهلې، اوس داسې پروت وو لکه پلستر شوی دېوال، چې د ګوند د بيرغ رنګ ورکړل شوی وي. ټانک ودرېد. عسکرو سرونه راپورته کړل؛ خو هيڅ يوه افغان ته د ليدلو جرأت نه لاره. د ټانک نيمايي پټۍ په وينو سره وه.
ما وويل: وړاندې ځو!
... او روان شوو.
کېدونکو پېښو او سلوک ځوانکي شورويان مضطرب ول او په سترګو کې يې له پخوا زياته کرکه ښکارېده؛ خو موږ بايد دا هر څه کړي وی؛ ځکه چې جګړه وه، بايد مخ

محمد احسان علي شفيق — د وبا ورځو کې مينه

ته مو وړې وی، خپل غچ مو اخيستی وی او د لويې شوروي او انقلاب بقا مو تضمين کړې وی...

موږ د حرکت په حال کې په دوو ډلو ووېشل شوو. په لومړۍ کې زموږ زغره وال ګاډی وو چې يو ټانک هم راسره مل وو. دوهمې ډلې موږ تعقيبولو او د اړتيا په وخت کې يې موږ ته پوښښ راکاوه. شل يا دېرش دقيقې مو په خړه دښته کې مزل وکړ. لوړو غرونو ته له بلې ډډې راتاو شوو. دښتي حشرې په مځکه پرتې وې او نرم لمر ته يې يو ځانګړی د څملاستلو آنداز خپل کړی وو. موږ اوس په يوه خړه دره کې(چې د ضرورت په آندازه يې اوبه هم لرلې.) روان وو. له غرونو نه د احتمالي ډزو او په لارو کې له کرل شويو ماينونو نه ډارېدو؛ خو بيا هم وړاندې تلو او خپل هدف ته نږدې کېدو.

زاړه کمونستان موږ په جګړو کې ښکېلوي، دغو کارونو ته موږ هغوی راکش کوي. (ما وويل) ماشوم او تنکي زلمي شورويان چې اوس يې بايد زلفې لوبولی؛ ګوتې يې په ماشو وې او هره شېبه له روحي ستونزو کړېدل.

موږ مخته تلو او ما د افغان ملګرو سترګې څارلې، هغوی عادي وو؛ خو شوروي ملګري افغانستان ته په راتلو پښېمانه ښکارېدل. ما ليدل چې شوروي ملګري په ځان د رسمي يونيفورم دروندوالی احساسوي او په ځان کې د دې جګړې د لوبولو توان نه ويني، ما ډاډ ورکاوه او پلان مې جوړ کړ چې د توپونو په جګړه کې هغوی ته زياته ونډه ورکړم، تر څو هغوی له جګړې سره بلد کړم؛ ځکه موږ فکر کاوه چې دا جګړه به تر هغې روانه وي، چې تر څو زموږ زامن او لمسيان د جګړې جوګه شي.

موږ نور پورته نشو ختلی. مخکېنۍ ډله (چې موږ وو.) له موټره راکښته شوو او په غره ورپورته کېدو. ما غوښتل د دغه ماموريت ډېره برخه د زلميو شورويانو په لاس کې ورکړم؛ ځکه مې هغوی ته څلور يا پنځه متره فاصله ورکړه او د يوې کړۍ په ډول مې په غره وروخېژول. موږ کرار تلو او هره شېبه مو د جګړې د پېښېدو اټکلونه کول. ما غوښتل دا راتلونکې جګړه تصور کړم؛ خو له هرې خوا راته متوجه خطر دې ته نه پرېښودم، چې له حال نه په غير په بل څه فکر وکړم. شورويان له خپلو آروايي ناآراميو سره وړاندې روان وو او پېښېدونکو پېښو ته يې پوره چمتووالی ښوده. هغوی ټولو زه په ځير څارلم او دا په ځير څارل د هيڅ ښې خبرې نښه نه وه. اوس مزل يو څه سختېده. موږ په غره پورته ختو. هلکانو ټوپکونه مخ ته نيولي وو او وړاندې روان وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ هغه ځای محاصره کړی وو، چې په نقشه کې په نښه شوی وو او همدا نښه شوی ځای هغه ساحه وه چې توپونه ترې راتوغول کېدل. هلته له رسېدو سره مو د هاوان له دوو پايو پرته نور هيڅ ونه موندل؛ خو ولې داسې ډېرې نښې وې چې گواهي يې ورکوله (تر لسو کسانو پورې دلته پاتې کېدل.) يوه تقريباً لويه سمڅه (چې گومان مو کاوه، همدا اوس جوړه شوې.)، دسگرېټو خو تشې قوطی، د امريکايي چاکلېټو تش پاکټونه او يو د اور بلولو نغری؛ دا شيان موږ ته په لاس راغلي وو. يقيناً هغوی ته خبر ورکول شوی وو، تښتېدلي وو او بې مقاومته يې سيمه پرې ايښې وه. زموږ تنکي شورويان د آمريکايي د مونگ پلي لرونکو چاکلېټو پاکټونو په ليدلو ډېر حيران وو. شوروپانو له افغان ملگرو سره يو ځای سمڅه په بمونو والوځوله او راوېې نړوله. موږ د هاوان پايې له مځکې راوباسلې او بېرته روان شوو. شوروي ملگرو هيڅ ښه احساس نه لاره؛ خو چې موږ بې مقاومته خپل هدف ته ورسېدو، د پخوا په پرتله يې لږ رنگونه وغوړېدل. موږ موټرو ته ورپورته شوو او خپله دوهمه ډله مو تعقيب کړه او په هغه لاره روان شوو چې پرې راغلي وو. د لومړني مقاومت په سيمه کې د افغانانو مړي نه وو او موږ يواځې هغه وينې ليدلې وې چې موږ توپې کړي وې.

څوک بايد ډايري ونه لري !

لمر زما په مخ لگېده، زما په سترگو او پښو. کله مې چې پورته وکتل؛ نو له خړو بامونو هاخوا غونډۍ راښکاره شوې، چې لوړ، لوړ غرونه هم ورسره ولاړ وو. لمر په مخ نرم لگېده. خپل عسکري بالاپوښ مې وکيښ او د پوستې په دېوال مې واچاوه. زه په فنري کټ پرېوتم او له کلونو، کلونو وروسته مې بې پايه آرامي احساس کړه، چې له هرې شېبې مې يې خوند اخيسته. ما هڅه کوله چې خوب رانشي؛ خو بانه به مې سره ورغلل.

موږ څومره يو خوا بل خوا گرځو؛ خو د يوه شي هم ښه نتيجه نه راوځي. آخر به څه پېښ شي؟ آيا زموږ روبلونه به په اوبو لاهو شي؟ يا هو، يا نه! په ما يې پروا نشته، زموږ مشران له موږ نه هوښيار دي، هغوی زموږ په اړه پرېکړه کوي...

ځوان شوروي (نوم يې اوس رانه هېر دی؛ خو د ضمير د تکرار د مخنيوي لپاره به يې نوم سرگې يوتيکوف وټاکو.)دا هغه ځوان وو چې زما په وينا يې افغان له ټانگ لاندې کړ. د لمر له وړانگو تنگ راغلی وو، د زغره وال موټر ټاير ته يې تکيه وهلې وه. يوه پښه يې غځولې وه او د ورځنيو يادداښتونو په پاڼو کې د څه شي په ليکلو بوخت وو. دې خبرې هيښ کړم، دومره، چې په کټ کې نېغ کېناستم. دا يو متضاده کړنه وه. بايد زه حيران شوی وی. له دې سره، سره چې خوب مې سترگو ته نېغ ولاړ وو، راپاڅېدم او د سرگې په لور ورغلم. په لاره کې مې له ځانه سره وويل: ځوان په وبا کې مينه کوي.

...او وروسېدم. ځوانکی عسکر د احترام لپاره ودرېد او دقت يې وکړ. د پاڼو پټولو هڅه يې ډېره په زړه پورې وه، کله يې چې دواړه لاسونه د دقت او احترام لپاره په ځان پورې سرېښ ونيول، کاغذونه يې (چې د يوې کتابچې بڼه يې لرله.) په کمربند کې ومندل. ما ته يې کتل او په سترگو کې يې لوستل کېدل(قومندانه! ته به کله ځې؟)
ما له خاورو قلم راپورته کړ، بيا مې وويل: هغه کاغذونه راکړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانکی مضطرب شو او وېې ویل: کاغذونه؟ کوم کاغذونه؟ صاحبه له ما سره کاغذونه نشته.
په جدیت مې وویل: دا یو امر دی!

سرګي، له دې سره، سره چې نه یې غوښتل ما ته کاغذونه راوسپاري، خپل شاخوا ته یې لاس تېر کړ او لـه کمربنـده یې پنـده تـوره کتابچـه(چې د څرمنې پـوښ یې لاره.) راواخیستـه. د هغـه لاسونه لړزېدل او څېره یې لا پسې ژېړېده. ما کوښښ کاوه د هغه حالت عـادي وساتم: خو د هغه تعادل ساتل ډېر ګران وو. د محرمو لیکنو له افشا کېدو وروسته یې یوې لوېې جزا ته فکر کاوه او هیڅ نه پوهېده چې ده ته څه انتظار لري؟

زه لاړم او پـه کـټ کېناستم، کتابچـه مې پرانیستـه. لسګونه کلونـه تېـر دي، ځـوانکي سـرګي پـه کتابچه کې ډېر یاداښتونه لیکلي وو، ما ته یې هر یو نه دی په یاد، یواځې څـو جملې مې په یاد دي. هغه د یوه میاشت وړاندې عملیاتو (د توپونو د جګړې) په اړه لیکلي وو: (کله چې د بې وسه او راپارېدلي افغان چاودې پښې زما د ټانګ اوسپنیز ځنځیر ته قات شوې او د هډوکو د ماتېدو ږغ او سوې چغې مې یې واورېدې؛ نو ما لـه ځان سره وویل چې موږ دې هیواد او دې خلکو ته سوله نه راوړو، موږ ښکېلاکګري او مستبدین یو، موږ دېکتاتوري قـایموو او لـه لوېې شـوروي پرته موږ ته نور هیڅ هم آرزښت نه لري.) ځوان نور هم ډېر شیان لیکلي وو؛ خو اوس مې په یاد نه دي. د کتـابچې پـه یوه پاڼه یې پـه ډېره کرکـه لیکلي وو(مرګ د شـوروي پـه مشـرانو!) دا جمله یې درې ځله لیکلې وه او په دومره کرکه یې لیکلې وه چې تر څو پاڼو یې د قلم د شدت نښې ښکارېدې. هغـه د کتـابچې پـه پوښ لیکلي وو(زه نـه پوهېږم څه آرزو لـرم؛ خو غـواړم دنیا یو ښـه ځای وي.)

ما هغه ته وروکتل، د یوه مجرم په څېر ولاړ وو، زه هغه ته ورغلم. هغه د کرکې په انتظار وو. زمـا پـه وررسېدو یې بنه بدلـه شـوه او پـه حیرانتیـا یې وویـل: قومنـدان صیـب، اوښکې...سـتا پـه سترګو کې اوښکې دي؟

اووو زما خو ځان ته هیڅ فکر نه وو، هیڅ د حیرانتیا خبره نه ده؛ سرګي باید حیران شوی وی؛ ځکه د یو داسې چا په سترګو کې یې اوښکې لیدلې، چې په زړه کې یې رحم وچ وو او په ژوندیو افغانانو یې ټانګونه خېژول. ما په جدیت وویل: تا دا هېر کړي دي چې څوک یې!...سرګي غلی وو...ته د لوېې شوروي له نامه لاندې جګړه کوې او دا جګړه به تر هغه وخته روانه وي، تر څو زموږ زامن او لمسیان د جګړې جوګه شي.
کېدی شي هغه د ویلو لپاره ډېر څه لرل: خو نه یې شول ویلی. د وروسته کېدونکو پېښو په انتظار وو؛ خو دومره د اندېښنې وړ خبره نه وه، آساني پېښېده. په جدیت مې وویل: زما په عسکرو کې یوه ته هم اجازه نشته چې ډایري ولري.
ځوان سر وښوراوه او په یوه تراټ ولاړ. همهغه شپه مې ډایري اور ته وغورځوله؛ ځکه ما نه غوښتل دغه ډول فکر شوروي ته انتقال شي؛ خو زه ډېر ناپوه وم. لس، شل د قیقې وروسته ټول پوه شول چې که څه هم د افغانانو په وژنه پابندي نشته؛ خو په اړه یې په لیکلو پابندي شته او له دوی سره بیا هغه څه پېښېدی شي، چې باید پېښ نه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بس دی، مورِ نور وځو!

ورځې، شپې هغه شان تېرېدې، لکه څنګه چې پخوا تېرېدې؛ خو جګړه د تېرو کلونو په پرتله ډېره سخته او پېچلې شوې وه. په افغانستان د آمریکا د وسلو سېلاب رااېله وو او د نړۍ او پاکستان تبلیغاتو لا زور اخیستی وو. په زرګونو افغانان په پاکستان کې اکمالېدل او بیا به له بارې دې غاړې رااوښتل. مورږ له شوروي ضد نړۍ سره لاس او ګرېوان وو؛ خو همت مو نه بایله. سره له دې چې افغانستان ته د شوروي د لومړیو عسکرو له ننوتلو سره سم د ملګرو ملتونو شورى د شوروي په ضد پرېکړه لیکونه تصویبول؛ خو هغوی هغلته پښې خښې کړې وې او ټولې نړۍ ته ورتر غاړې وتلې وه؛ خو وروسته شورویان هم په دې پوهېدلي وو، چې په یوه داسې جګړه کې ښکېل دي چې پایله نلري او ورځ په ورځ نور رنګونه خپلوي.

شوروي ته په خلتو او تابوتونو کې د مړو عسکرو د خبرو پټول هم ګران شوي وو. د افغانستان د رهبر، د طب ډاکټر نجیب الله څخه هم لاره ورکه وه او نه پوهېده چې په داسې وخت کې سرې څه کولی شي؟
هغه په ډېر شوق سره سټېج ته راته او هغه څه یې ویل چې عامو افغانانو ته په زړه پورې وو.

دا د ۱۹۸۷ نیمایي وو، مورږ نه پوهېدو چې جګړه نوره څومره پسې غځېدلی شي؟ خو که هر څومره وغځېږي، پایله به یې نامعلومه وي.
ابهام به له جګړې سره مل وو؛ خو نړیوال شوم اهداف ورو،ورو راڅرګندېدل او په افغانستان کې د پردیو هیوادونو پټې لاسوهنې ورو، ورو افشا کېدې. مورږ واړه افسران او واحدونه له دغو خبرو دومره نه خبرېدو. مورږ ته امرونه راتلل او له (ولې) ویلو پرته مو اجرا کول.

د ۱۹۸۶ په پسرلي کې په کابل کې دا فکر منځ ته راغی چې ببرک کارمل د انقلابي بهیرونو سره مرسته نه، بلکې د هغوی مخنیوی کوي. دغه فکر هغلته پوخ شو او تر مسکوه هم وغځېد؛ هغلته د ببرک کارمل له واکه د کښته کېدو نظریه منځ ته راغله، قوي شوه او موافقه ورسره وشوه. زمورږ کمونستانو افغانستان ته یو نوی تکړه شخص پیدا کاوه. ټول په فکر کې وو. آخر یې د افغانستان د استخباراتي ادارې (خاد) په مشر نجیب الله صلاح راغله او هغه د ۱۹۸۶ په

(مې) میاشت کې د افغانستان د خلکو د ډیموکراټیک جمهوریت مشر وټاکل شو. زمورږ غونډې ټیټ رتبه خلک هم پوهېدل چې نوی رهبر نجیب الله غواړي چې د افغانستان په کورني سیاست کې بنسټیز بدلونونه رامنځ ته کړي او دا یې یو ضروري کار باله. هغه غوښتل، د اقتدار له لوري له مذهب سره کلکې تړبګنی پای ته ورسوي او له دوی سره په جګړه کې په ښکېلو ډلو زور راوړي تر څو خبرو ته چمتو شي، کرېملین د دې نظرېې خلاف نه وو؛ ځکه چې بله لاره نه وه او د جګړې له لارې د دغه ناورین پای ته رسول ناممکنه خبره وه. نجیب ویل چې په افغانستان کې له دېرش زرو نه زیات کلي موجود دي او د دې له ډلې یې یواځې اته زره د افغانستان ډیموکراټیک جمهوریت ملاتړ کوي. ده پړه په خپل ګوند اچوله چې تر اوسه یې له ښاره د لېرې کلیو کارګرانو او بزګرانو ته د انقلاب اصلي اهداف او ارزښتونه نه وو ورمعلوم کړي. هغه ویل چې د افغانستان په ډیموکراټیکه خاوره اوس اوس له پنځه زره زیاتې وسله والې ډلې فعالیت لري چې د غرو شمېر یې له یو سل او آتیا زرو تنو اوړي او له دې ډلې نه اتیا زره تنه انقلاب ضد خلک دي. ملګری نجیب په دې باوري وو چې بنسټپالي مذهبي مشران به هیڅکله خبرو ته غاړه کېنږدي.

شوروي مشرانو له ۱۹۸۶ وروسته روانې جګړې ته له بلې زاویې کتل شروع کړل. هغوی فکر وکړ چې اوس شورویان د دغو خلکو نه دي په کار. امکان نه وو چې له داسې یوه هیواد دې (چې د ژوند کولو ځانته کلتورونه او مذهب ولري.) شوروي جمهوریت جوړ شي. شورویانو قطعي ویل:
بس دی، مورږ نور وځو!
خو بهانې نه پیدا کېدې. مورږ باید خپل غرور هم نه وی مات کړی او د خپلو پوځیانو د وژلو مخه مو هم نیولې وی.
تلل، یواځې تلل؛ که په هره لاره وي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غاښي جګړه

د همدغه کال (۱۹۸۷) له منځه وروسته پکتیا او په خاصه توګه د پکتیا لویه ولسوالۍ (خوست) د آشرارو د سختو ګوزارونو او ډېر نفوذ لیدونکي وو. افغان او شوروي مشران له دې کبله پرېشان وو. د ګردېز ـ خوست لویه لاره د آشرارو په لاس کې وه او د خوست لویه ولسوالۍ ښاري کلابندۍ ته نږدې شوې وه. ټول ښاریان د خوراکي توکو او تېلو له کمښته سره مخ وو. ډېرې وخت هوایي ځواکونو دغه ښار ته خوراکي توکي وړل؛ خو له دې سره، سره موږ نشول کولی د عامو افغانانو زړونه خپل کړو. یو وخت بیا داسې هم راورسېد چې هغوی ته له هوایي لارو نه هم د توکو رسول ناممکن شول.

خوست ته لاره د پکتیا په ځدرانو تېره وه، چې د ستو غاښي دواړو غاړو ته مېشت وو، ځدراڼ د افغانستان تر ټولو ځیږه او خطرناک خلک دي، د تاریخ په اوږدو کې یې هیڅ حکومت ته غاړه نه ده ایښې. د ځدرانو وسله والو مشري د جلال الدین حقاني په غاړه وه. ستو غاښی له خپل ډېر لوړوالي سره(چې درې زرو مترو ته رسېده.) د ځدرانو وسله والو ډېر ښه مرکز ګڼل کېده، چې د نښترو او چلغوزو لوړې، لوړې ونې یې هم لرلې او د دوی پټېدو ته یې زمینه برابروله. د افغاني مشرانو له بیا، بیا او جدي غوښتنو وروسته د شوروي قومندانانو د شوروي او افغان عسکرو د ګډو عملیاتو نقشه جوړه کړه، چې مقصد یې د ښار د کلابندۍ ماتول او خوست ښاریانو ته د خوراکي توکو، دردملو او تېلو رسول وو.

په لومړیو کې د دغو سیمو اوضاع ښه وڅېړل شوه او په افغانستان کې د ځلوېښتم لښکر د سر غړي یې له نږدې لیدلو ته راغلل؛ بیا پرېکړه وشوه چې عملیات به په نوېمبر کې پیلېږي.

موږ پوره چمتووالی ونیوه؛ ځکه چې موږ هم استول کېدو او د دغو عملیاتو اهمیت له دې نه معلومېده چې بارېس ګرماوف (چې په افغانستان کې د شوروي ځواکونو

له سر، سر جنرالانو څخه وو.) د دغو عملیاتو مشر قومندان او لارښوونکی وټاکل شو. برابر قد، شنې سترګې او سور ګرد مخ یې لاره. هغه له ډېرو ښو هیلو سره وړاندې ته. ډېر ځله یې وغوښتل چې د ځدراڼو قوم له مشرانو او په خاصه توګه له جلال الدین حقاني سره مخامخ خبرې وکړي او په دې سره صلاح شي چې بې له تاوتریخوالي په خوراکي او نورو حیاتي توکو بار لارۍ خوست ته پرېږدي؛ خو ځدراڼو له شورویانو سره له ملاقات کرکه لرله. داسې پټېیل شوې وه چې خوست ته د دردملو، خوړو او تېلو د رسولو د لارو له خلاصولو او پاکولو وروسته به شوروی قطعې بېرته خپلو ځایونو ته ستنېږي او د لارو حفاظت افغاني لوري ته سپارل کېږي.د نوېمبر په دوه ویشتمه ټول پوځي قطعات تیار شول، زموږ مشرانو بیا هم له ځدراڼو سره د خبرو کولو هڅه وکړه؛ خو پایله پخوانۍ وه. د نوېمبر په درویشتمه عملیات عملاً پیل شول. د (۱۰۳) نمبر هوایي کومېنډو قطعې هغه لارې بمبار کړې، چې ځدراڼو آشرارو ته پرې امکانات رسېدل. په دې ډول یې نو د هغوی اړیکه له خپلو زېرمو سره پرې کړه. موږ پلې وو او تر ټولو وړاندې روان وو.

د ستو غاښي نیول؛ دا زموږ په غاړه وو، له هوا نه مو هم مرسته کېده.
باید ووایم چې (۱۰۳) نمبر هوایي ډلې، چې مشري یې د پاول سرګییوچ ګراچوف په غاړه وه، په ډېر صادقانه او نه ستړي کېدونکي ډول کار کاوه.

موږ د بنوزیو، زاهو او درې په لاره ستو غاښي ته پورته کېدو. موږ همدلته په لومړیو کې له مقاومت سره مخ کېدو، همدلته وپوهېدم چې ډېر ژر به جګړه د ښار په منځ کې هم شروع شي.

...موږ روان وو، د یوه سېلاب په څېر مخ ته تلو. دا دجګړې سره کرښه وه. دښمن تل په کمین کې ناست وو او موږ یې له ستونزو سره مخ کولو. باید ووایم چې دا جګړه زما لپاره تر هغو ټولو حیرانوونکې هغه وه، چې په افغانستان کې مې ترسره کړې وې. موږ ته امرونه راتلل او موږ بیا په خپلو پوځیانو زور راووړ. زما پوځیان لکه د هرکله په څېر له روحي پلوه جګړې ته نه وو آماده. هغوی هیڅکله هم له خپلو مشرانو فزیکي ترحم نشو غوښتلی. زړه نا زړه روان وو او په هغه څه مو فکر کاوه، چې په وړاندې مو وو. موږ نه پوهېدو چې څه راته په تمه دي؛ خو دومره مو احساسوله چې بریا زموږ ده؛ ځکه چې شوروي مشران ډېر له زړه لګیا وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نوېمبر په درویشتمه ماښام مهال؛ کله چې د بنوزیو له کورونو ورتېر شوو، غره ییزو ساحو ته ورسېدو.(د کردېز ـ خوست عمومي لاره په دغه غونډیو کې تېره ده.) هغلته ناڅاپي په موږ د ډزو باران پیل شو، موږ د سنګر نیولو لپاره ځای ولټاوه، کښتني خوړ ته مو ورټوپ کړل او دفاع مو شروع کړه. تنکي شورویان له دې سره، سره چې له خولو یې بې اختیاره چغې وتلې؛ بیا یې هم په پوره شجاعت سره جګړه کوله او په تېره بیا، کله یې چې ولیدل آشرار یو په بل پسې په مځکه لوېږي او سپین کالي یې د ګوند د بیرغ په رنګ رنګېږي؛ نور هم زړور کېدل او د روانې جګړې پله زموږ په لور درنېده.

تقریباً دوه ساعته جګړه روانه وه. وروسته د دښمن ډزونه کرار شول. دا مهال تیاره وه. موږ غوښتل له آشرارو پاتې غنایم تر لاسه کړو؛ خو په غونډیو او درو کې له کرل شویو ماینونو ډارېدو. موږ ته د سرزیان کم اوښتی وو، څه عسکر چې ټپیان وو، نظامي ډاکټرانو ورسره مرسته کوله.

مهمه ده چې ووایم؛ ملګری سرګي یوتیکوف هم په همدغه افتتاحي جګړه کې ووژل شو. له مړینې وړاندې، کله مو چې سګرېټ څکاوه او بل اور ته مو هڅونه کرمول، ویې ویل: قومندانه، زه د افغانانو په وژلو سره خپل روح ته آرامي نشم بخښلی. موږ د یرغلګرو پېښې کوو!

زه غلی پاتې شوی وم او له سګرېټ نه مې یوه لویه لوخړه ویستې وه؛ بیا وروسته زموږ عسکرو د هغه مړی پیدا کړی وو، سینې ته څو واره په چاقو وهل شوی وو. زه نه غواړم په دې اړه نورې خبرې وکړم؛ خو دومره باید ووایم چې هغه هم له هغو کسانو څخه وو چې شرعه یې په څلور کې یوه وه.

موږ تلو، د شپې د تلو اجازه نه وه، سپېده داغ مهال به روانېدو او هر سپېده داغ په ډزو پیلېده. موږ ته افغاني ملګرو پوښښ راکاوه او تل یې د کلکو ملګرو په څېر چلند کاوه. په نوبتي ډول مو د شپې خوب کاوه؛ خو د هیچا بانه هم نه سره ورتلل. ټول له یو ډول

سخت ذهني حالت سره مخ وو. د ورځې به له دې سره، سره چې په خړو یو په بل پسې پرتو غونډیو کې خطرونه راته متوجه وو؛ دوی له بې خوبۍ زنګېدل؛ آن کله، کله خو به زما زنګنونه هم ولړزېدل؛ څه مو کړي وی، جګړه وه. د شپې مو د تلو اجازه نه لرله او د ورځې به په هغو لارو تلو چې ډاډه به شوو، له ماینونو پاکې دي. موږ ته فېلټر کوونکي ویل کېدل او باید شا ته ځای مو صیقل شوی پرېږدي ایښی وی؛ همدغه ډول مو کول، ډېر په احتیاط تلو. ټوله ورځ مو هم مزل نه کاوه.

موږ د یوه داسې غاښې د نیولو لپاره روان وو چې په حقیقت کې یوه بلا وه او آشرارو ترې د یوه لوی محاربوي مرکز په څېر کار اخیسته او باید سخته ساتنه یې هم ترې کړې وی.

زموږ قومندانانو د جګړې په دې سختو حالاتو کې هم غوښتې وو، له ځدراڼو مشرانو سره د ښار د کلابندۍ د سوله ییزې ماتېدنې په اړه خبرې وکړي؛ خو هغوی جګړه غوښته.

هوايي (۱۰۳) نمبر فرقې ګوزارونه سخت کړل او د آشرارو د تمرکز ځایونه یې سخت وویشتل. موږ هم د ورځې دمه پرېښوده او جګړه مو سخته کړه. هڅو مو نتیجه ورکړه او د نوېمبر په آته ویشتمه مو د شپږ ورځنی سختې جګړې وروسته د ستو غاښې د مازدیګر په شاعرانه موسم کې لاسته راووړ. په ریښتیا سره د ستو غاښې یوه ښکلې منظره جوړوله؛ خو اوس د جګړې اور سوځولې وه، کوم لور ته به دې چې وکتل، د جګړې کیسه یې کوله. شنې ونې په اور کې سوځېدې او هر ځای مړي پراته وو. هغلته یو بل ډول حالت وو، په غرونو لړې خپرې وې او موږ له لوړو څوکو د لاندې درو ننداره کوله.

موږ په کمو تلفاتو دغه غاښې تر لاسه کړ؛ خو بیا هم آشرارو د لارې په اوږدو کې په غیر پوځي سامانونو بار لاریو ته خنډونه جوړول؛ دا پېښې دومره ارزښتمندې شوې چې له کابل نه د افغانستان د جمهور رییس ځانګړی آستازی، بزمي او انقلابي شاعر سلیمان لایق هم هغه ځای ته راغی او له ځدراڼو سره یې د سوله ییزو خبرو هڅه وکړه؛ نتیجه هماغه پخوانۍ وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۹۸۸ کال د پیلېدو نه یوه ورځ مخکې، یعنې د ستو د غاښي له نیولو څه د پاسه یوه میاشت وروسته مو سرک له ماینونو او چاودېدونکو توکو پاک کړ او له مالونو بار لومړنۍ لارۍ پرې وخوځېدې. موږ له موټر چلوونکو سره د ستو د غاښي په سر ولیدل، هغوی موږ ته لاسونه ښورول او په شونډو یې مسکاوې خپرې وې. موږ هغوی ته ویلي وو: د بېرته ښه راستنېدو په هیله!

په دغو لاریو کې د بار شیانو ډېره برخه د خوراکي شیانو وه. د جنورۍ په نولسمه وروستۍ لارۍ هم له کلابندۍ نه د ژغورل شوي ښار (خوست) نه بېرته تشه راستنه شوه. په دغو شلو ورځو کې تقریباً څلرویشت زره ټنه توکي خوست ته لېږدول شوي وو.

موږ د جنورۍ په شلمه له جګړه ییزو ساحو وتل پیل کړل؛ ځکه زموږ کار هلته نور ختم شوی وو.

ما ته له دغې جګړې نه د لاسته راغلو غنایمو په اړه معلومات نشته؛ خو په عموماً کې له هغو غنایمو زیات وو چې پخوا مو تر لاسه کړي وو.

زموږ دغې سترې بریا سخت دریځي آشرار ناهیلي کړل او ټولې هیلې یې په اوبو ورلاهو کړې. له ډېرو سختو او پېچلو پلانونو سره یې بیا هم د بریدونو هڅه وکړه؛ خو تل ناکام او ناهیلي شول، بری زموږ په برخه وو او نور د آشرارو له لاسونو د ستو غاښی وتلی وو.

په دغه جګړه کې د سخت زیار له امله ستر جنرال وارینیکوف، بارېس ګرماوف او ځینو نورو عسکرو او افسرانو ته د شوروي اتحاد د آتلولۍ لقبونه ورکړل شول. موږ بېرته بریالي تر خپل آستوګنځي راستانه شوي وو. د خپلې ډلې د څلورو عسکرو په مړینه خپه وم. مړي مو په خلتو کې بند کړل او کابل ته مو ولېږل؛ له هغه ځای نه به خامخا خپلو کورونو ته لېږدول شوي وو. د کورنیو غړو به یې خامخا مړي په ناڅاپي ډول لیدلي وي او ژړلي به یې وي.

زموږ مشران نور له دې سترې شوي وو چې په افغانستان کې پاتې کېدلو ته دلایل ولټوي. دوی دلته دا خبره مناسبه وګڼله چې ووایي: موږ نور وځو!
که څه هم د شوروي د شهرت سرو څپو ته ګواښونه او ننګونې متوجې وې؛ خو هیڅکله هم موږ ته زموږ له ژونده بل مهم شی نه وو. افغانستان څه، چې آن ټوله نړۍ په دې نه ارزېده چې زموږ او نورو شورویو عسکرو ژوند ته دې خطر پېښ وي او تل دې وینه بهېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوښيار اوسئ، موږ وځو !

آن له پيله، کله چې مېخايل ګرباچوف رهبر شو، فکر يې وکړ چې شوروی مړی له افغانانو سره نيمېږي. د شورويانو د مرګ د خبرونو اورېدل ګران شول او نه يې شول کولی وړي افغانان ماړه کړي. افغان کشالې ته يې (چې د ټوپک له لارې يې حل ګران وو.) نورې لارې ولټولې. هيڅ شي نتيجه نه ورکوله. هغه بايد لږ تر لږه خپل شورويان ژغورلي وی.

بايد ووايم چې په افغانستان کې وروستی شوروی جګړه د (توپان) په نوم ونومول شوه. دا هم بايد پټه نشي چې د ټو کالو د جګړې د تاوانونو او تلفاتو زور موږ شورويانو همدلته وويست. يوائې په دغو څو ورځو کې هوايي ځواکونو له زرو زياتې آلوتنې وکړې او سلو ته نږدې کلکې او زيان اړوونکې بمباری وشوې. دغه عمليات د هيواد په تقريباً ټولو برخو کې وو؛ خو په مرکزي او شمالي برخو ډېر زور راوستل شوی وو؛ ځکه په دغو لارو موږ تلو.

د ۱۹۸۸ کال د آپرېل په څوارلسمه د افغانستان، پاکستان، شوروي اتحاد او امريکا د متحده آيالاتونو د بهرنيو چارو وزيرانو د افغانستان د شاوخوا حالاتو د سياسي هواری په هکله په ژنيو کې پنځه سندونه لاسليک کړل. د دغو تړونو سره سم، چې يوه مياشت وروسته نافذېدل؛ بايد موږ د نهو مياشتو په دوران کې افغانستان پرې ايښی وی.

له افغانستان نه پخوا هم وخت په وخت زموږ پوځي ډلګۍ وتلې وې. د لومړۍ وتنې نېټه د ۱۹۸۰ دوبی وو، چې د ټانک څو غونډونه او څو پلې او هوايي فرقې پکې شاملې وې.
د ژنيو د تړونونو په آساس د شورويانو عسکر بايد د ۱۹۸۹ کال د فېبروري تر پنځلسمې د افغانستان له خاورې وتلي وی.

له افغانستان نه وتل په درېيو پړاوونو مشتمل وو؛ لومړی پړاو چې په ۱۹۸۶ کال پورې تړلی وو، شورويانو په دغه کال کې له افغانستان نه شپږ جګړه ييزې قطعې وباسلې. دوهم پړاو د ۱۹۸۸ کال د مې مياشت څخه په پام کې نيول شوی وو او آخرنی پړاو د ۱۹۸۹ د فېبروري په پنځلسمه پای ته رسېده او افغانستان عملاً د شورويانو له لاسه ووت.

زموږ د وتلو لپاره هغه لارې انتخاب شوې وې، چې پرې راغلي وو. د افغانستان له ګوټ، ګوټ نه شورويان رالوټېدل او کابل ته يې ځانونه رارسول. له هغه ځای نه بيا د سالنګ د مرګوني غاښې په لور پلخمري ته اوښتو او بيا سرحدونو ته رسېدو.
زموږ تلل د مې له پنځلسمې نه د آګوسټ تر پنځلسمې پلان شوي وو. ګرانه ده چې سړی ووايي، په داسې وخت کې څوک څنګه احساس لري؟

زه هيڅ نه پوهېدم چې زما له ستړګو ولې اوښکې ځي؟ ما افغان ملګري پرېښودل او له هغې خاورې وتلم چې زرګونه خاطرې مې پکې پاتې وې او ځوانکي ملګري مې پکې خاورې شوي وو. ما ته ډېره ګرانه وه، ډېره ګرانه. هغه يو بل ډول حالت وو. شوروي ملګرو فکر کاوه چې خوب ويني. د هغوی له سترګو اوښکې تلې او افغان ملګري يې په غېږ کې نيول. موږ هغوی ته ويل: هوښيار او بيدار اوسئ، موږ له دغې خاورې وځو!

د عسکر مېړانه د هغه د ټوپک په ډزولو او سړي وژنه کې نه معلومېږي، له هغوی سره د خلکو په مينه کې معلومېږي. موږ چې افغانانو په غېږو کې نيولو او لاسونه يې ټينګ راکښېکښل؛ احساس مو کړه چې موږ داسې خاطرې پرې ايښې دي چې خلکو ته يو ښه احساس ورکوي. کله چې يو داسې څوک، چې له تاسو سره يې مذهبي او کلتوري توپيرونه وي. له تا بېلېږي او اوښکې درپسې تويوي؛ نو د مينې، وروړګلوی او ښو شيانو احساس کوې!

موږ له افغانستان نه د جګړې په حال کې وتلو او مخالفين هم دغې ته تيار ناست وو، چې هر کله وروستی شوروي د افغانستان له پولو واوړي؛ انقلاب به د څو ورځو يا ساعتونو په ترڅ کې له منځه وېسي؛ خو داسې نه وه، موږ او ټولو ليدل چې د افغانستان ډيموکراټيک حکومت د شورويانو له وتلو نه وروسته هم تر ډېرې مودې غځېږي.

همدلته به مناسبه وي چې يادوونه وکړم چې د ۱۹۸۸ کال په پای کې رهبر نجيب الله د شوروي له مشرانو څخه څو ځله غوښتنه وکړه، چې د کابل ـ حيرتان د لارو په اوږدو کې دوه فرقې عسکر پرېږدي، چې شمېر يې له (۲۰۰۰۰) اوښته؛ خو نور موږ نشول کولی د افغانستان په وژنتون کې خپل ملګري پرېږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستانه مونږ نور لاړو !

نه پوهېدم چې افغان ملګرو څه غوښتنه لرله، د هغوی له سترګو غرور کېده کړې وه او یواځې یې د خواست په ډول یو پلو، بل پلو اړولې. هغوی په خپلو زړو او خیرنو بالاپوښونو کې (چې زموږ شورویانو ورکړي وو.) لاسونه منډلي وو او هڅه یې کوله چې عادي واوسېږي.

آن یوه افغان چې غاړه رانه تاو کړه، وپوهېدم چې ژاړي؛ خو اوښکې یې پټولې؛ ځکه هغوی ویل(اوښکې له سړي سره ښې نه ښکاري.) هغه نشول کولی ځان عادي وساتي، وجود یې په ما راتکیه کړی وو. ښه شو، ژر جلا شو، کنه نو زما له سترګو به هم اوښکو لارې جوړې کړې وې، کله چې جلا شوم، زما په اوږو یې لاسونه راکښېښودل او بیا یې په داسې حال کې چې ستوني یې له سلګیو ډک وو، د ماشومانو په څېر په ګډه وډه روسی ژبه وویل: تاسو به موږ یادوئ کنه؟!

ما نور نشول کولی ځان ټینګ کړم، مخ مې ترې واړاوه او په ډېر زیار مې وویل: هو!
...او لاړو. کابل ته ورسېدو او هلته په منظم ډول د سالنګ د غاښې په لور روان شوو. زموږ د لارې امنیت زموږ د مشرانو لخوا تضمین شوی وو؛ خو بیا هم په لاره کې د مسعود له ټولګیو ډارېدو.

له دې سره، سره چې زموږ پوځیانو له افغانستان نه د وتلو په وخت له سترګو اوښکې تویولې؛ خپلو ماشو ته هم متوجه وو. د افغانستان په خاوره زموږ د موټرو وروستي ځل ټایرونه تاوېدل او په زرګونه خاطرې مو هغلته پرېښودې. ما ته د افغانانو هغه خبرې په وار وار یادېدې چې ویل یې: تاسو له موږ ښې خاطرې لرئ کنه؟ موږ به یادوئ؟

هو! که څه هم دا زموږ لپاره داسې جګړه نه وه چې په اړه یې کیسې ولیکل شي؛ خو بیا به هم د افغان ملګرو مینه، ورورګلوي او وفاداري یادوو.

کېدی شي زموږ ډېر پوځیان د خپلو شخصیتونو شاعرانه اړخ ته همدا اوس متوجه شوي وي. هغه چا چې په لنډو بحراني شېبو کې یې توپکې ډزولې او وېروونکې خوبونه یې لیدل؛ اوس یې سلګۍ وهلې او سترګې یې لمدې وې؛ هیڅ نه پوهېدو چې ولې؟
آیا یو څوک چې له مرګه ژغورل کېږي، بیا هم خپه وي؟ هیڅ صبرناکه زړه د دغې صحنې د زغم توان نه لاره. موږ، چې څو کاله وړاندې په دې لاره افغانستان ته راننوتو او اوس بېرته پرې تلو؛ هیڅ پرمختګ یې نه وو کړی، بلکې نوره هم جنګ ځپلې او خړه ښکارېده. هر څه د جګړې کیسه کوله.

موږ ورو تلو. هر څنګه چې وو، خو موږ ټولو دا احساس کاوه چې یو شی مو ورک کړی دی. په ځینو ځایونو کې عامو افغانانو د مخه ښې لپاره لاسونه راته ښورول او په سترګوکې یې اوښکې رغړېدې، نه پوهېدو ولې؟

آیا دا هغه خلک نه وو چې په موږ پسې یې چغې وهلې (زموږ له هیواده ووځئ!)؟ وو؛ خو اوس زموږ وتل یقیني وو، ځکه.
موږ له پولې هاخوا زموږ لپاره د جوړو شویو مراسمو په اړه اټکلونه کول او په ذهن کې مو تصور کول. فکر مو کاوه چې ولسمشر ګرباچوف به پخپله هلته راځي . که نه وي لږ تر لږه د دفاع وزیر او د (کې، جي، بي) رییس خو به خامخا زموږ ښه راغلاست ته راځي؛ خو دا هسې عبث فکر وو. هیڅ داسې نه ښکارېده چې افغانستان ته د لېږلو پرېکړه دې دوی کړې وي. آیا موږ ځان ته په خپله مراسم جوړ کړي وی؟

موږ خو د هغو کسانو له ډلې څخه نه وو چې خلکو ته مو ویل (د سر په بیه وجنګېږئ!)
دا د شوروي د رهبرۍ تر ټولو لویه بې نزاکتي وه او په زغرده باید ووایم چې دا د هغو پوځیانو آرواوو ته سپکاوی وو چې په افغانستان کې یې د دوی په امر خپلې سینې د انقلاب او شوروي بیرغ دفاع ته سپر کړې وې. باید ووایم چې د ګوند د مشرتابه په سلوک خپه وم.

موږ ماښام ناوخته مزار شریف ته ورسېدو. شپې مو باید دمه کړې وی. موږ د امنیت لپاره پیرې ودرولې، عسکر هره خوا خپاره وو او په افغانستان کې یې خپل وروستی ماښام لمانځه. کاشکې هره ورځ له افغانستان نه د وتلو ورځ وی!

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور له پخوا لا ډېر د مينې او ورورګلوۍ احساس کاوه. د ماښام ډوډۍ مو وخوړه او بيا هغو ځايونو ته ستانه شوو چې راته تيار شوي وو، ساده.

تر ډېره په خپل ځای کې پروت وم او خوب نه راته. په خپل راتلونکي مې فکر کاوه. فکر مې کاوه چې نورې جګړه ييزې ورځې او ډارونکې شپې پای ته ورسېدې؛ ځکه ډېر وخت وروسته مې په ذهن کې د مور، پلار او آيوانکې په اړه راوګرځېدل، څه ښه مراسم به يې راته نيولي وي! که هر څه وي، لږ تر لږه خو يې زوی ژوندی راستون شو. آيوانکې ته خو هسې هم خجل وم؛ خو پوهېدم چې هغه داسې جلۍ نه ده چې غرور مې راووژني.

ډېر وخت وروسته به هغه څوک ووينم، چې د ټوپک په ډزولو او د جګړې په ډګر کې مې هم نه هېرېدله او له هر ښکلي احساس سره موازي فکر ته راتله.
ما په تېر فکر نه کاوه؛ ځکه ځوروونکی وو. تېر ځوروونکی وو او راتلونکی نامعلوم، يعنې ماتې.

د نابللو مېلمنو په څېر مې ذهن په تېر کې ښکېلېده. هغه عسکر رايادېدل چې په افغانستان کې تر خاورو لاندې شول. بايد په وياړ، او د احترام لپاره يې مجسمې جوړې شي.
له دومره بوخت ذهن سره ويده شوی وم...

***

سهار وختي پاڅېدو، لمر راختلو ته لا ډېر وخت پاتې وو. فکر مې وکړ چې ټولو عسکرو زما په ډول شپه تېره کړې ده. خړه مځکه او شين پوښي عسکر. عسکرو خندل، ټوکې يې کولې او سندرې يې بللې، ډېری عسکرو خپل کميسونه هم مينځلي وو او په ګاډو او خېمو يې غوړولي وو. ټول خوشحاله وو؛ ځکه هغې خاورې ته اوښتل چې پکې پيدا شوي وو او د ژوند خواږه وختونه يې پکې تېر کړي وو.

زه پخپلو عسکرو وګرځېدم. ټول خوشحاله وو او په ناکرارۍ يې اوښتلو ته انتظار باسه.

لس بجې موږ تللو ته تيار شوو، زموږ ګاډی په منځ کې وو. کله چې موټر ته له خپلو ملګرو سره وختم، په ټولو عسکرو مې يو نظر تېر کړ او فکر مې وکړ چې زموږ دغه ملګري به بيا هيڅکله په دې ډول سره يو ځای نه شي؛ ځکه هغوی شوروي ته له رسېدو سره سم سره پاشل کېږي او بېرته هغو ځايونو ته ستنېږي چې ترې راغلي وو.

قطار وخوځېد، ورسره د شورويانو ملګرو د خوشحاليو چغې هم پورته شوې، موټر کرار تلل او زما زړه په ناکرارۍ ټوپونه وهل. موږ سرحد ته نږدې کېدو او هر څومره چې ورنږدې کېدو؛ زړونه مو نرم کېدل او له سترګو مو اوښکې توېېدې؛ ځکه موږ بېرته بيا افغانستان ته نه راتلو او هغه مو د تل لپاره پرېښوده. موږ خو له افغانستان نه ووتو، خپل امن هيواد ته ستانه شوو، د افغان ملګرو خو د تېښتې لاره هم نشته. هغوی به له هغې بلا سره جګړه کوي.

افغانستان او شوروي د يوه پله په آساس سره جلا کېدل، د دوستۍ پُل، چې موږ جوړ کړی وو. هر موټر ته مو ډېره فاصله ورکوله، تر څو بې تکليفه له پله تېر شي. له پله نه هغه غاړه د شوروي سرحديان ولاړ وو او موږ ته يې هرکلی وايه. د پله په سر باندې يواځې زموږ پوځې موټرونه روان وو. لږ لرې خبريالان او ډېر ګڼ شمېر خلک زموږ هرکلي ته راټول شوي وو. دا دومره ګڼ شمېر وو چې زما په فکر کې هم نه وو، زه له موټره راکښته شوم او پلی روان شوم. خلکو په لاسونو کې ګلان نيولي وو او زموږ وررسېدو ته يې انتظار ويست. د عسکرو د کورنيو غړي او خپلوان راغلي وو. کېدی شي هغه خلک هم راغلي وو چې خپلوان يې په جګړو کې مړه شوي وو؛ خو هغوی موږ هم زامن بللو.

کله چې له پله ورتېر شوم او په بشپړ ډول له افغانستان نه راووتم؛ شا ته مې راوکتل، غم لړلی افغانستان(چې جګړه يې تل په برخليک کې وه.) شا ته پاتې وو او د جګړې لوګي يې رنګ ورسوځولی وو. لاس مې ورته وښوراوه او کېدی شي په غږېو کې مې ويلي وي: افغانستانه، موږ نور ولاړو...

له خپلو موټرو سره روان وو او د هغه خلکو په لوري ورنږدې کېدو چې غېږې او لاسونه يې له ګلانو ډک وو. بايد ووايم چې موږ ته د ترمز په پوځي تعليمي مرکز کې ښه مېلمستيا جوړه شوې وه او بغير له شرابو پکې هر ډول خواږه موجود وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ قومندانان له خبرېالانو سره په مرکو بوخت شول. (څه احساس لرئ؟ د غبرګونونو په اړه څه وړاندوينه کوئ؟ د نورو پوځيانو په اړه څه وايئ چې هلته پاتې دي؟....)

خبرېالانو، لکه وږي چې توده ډوډۍ موندلي وي، هره خوا ځغلېدل او دا تاريخي صحنې يې نيولې. کله مې چې هر کلي کوونکو ته نظر وکړ؛ نو فکر کووم تر ټولو لومړی مې آيوانکه په نظر راغله، په لاس کې يې ګلان نيولي وو او خلاصه غبېږه يې زما په لوري منډې راوهلې، د ماشومانو په څېر يې لاسونه رانه تاو کړل او غېږې ته يې ځان راواچاوه. هغې ژړل...

له هغې سره مې تېرې کړې ټولې ورځې د يوه خوازه خوب په ډول د هغې په لمس کولو تر تصوره تېرې شوې او فکر مې وکړ، چې کېدی شي د ټولې نړۍ خوشبخته شخص زه يم. له يوه پلوه زما لپاره جګړه پای ته ورسېده او له بله پلوه مې د شوروي سره هوا او د آيوانکې دعطرو خوشبويي تنفس کوله. په دې نازکو شېبو کې مې هغې ته په ژړا کې ويلي وو: تا رښتيا ويلي وو، موږ مات شوو، زه تيټ سر او تش لاس راستون شوم، زما لاسونه د افغانانو په وينو سره دي. تا رښتيا ويلي وو...

هغې هيڅ آرامي نلرله او پرلپسې يې ژړل، نه يې غوښتل ما له ځانه بېل کړي؛ خو په زوره مې له ځانه بېله کړه او سترګو ته مې يې وروکتل. ما پخوا هيڅکله هم د هغې سترګو ته دومره له نږدې نه وو ورليدلي، هغې شنو ته نږدې خړې سترګې لرلې، بې واره اوښکې ترې راروانې وې او شونډې يې لړزېدې. په داسې حال کې چې په خپله مې هم ژړل، ومې ويل: يوه پوځی بايد ونه ژاړي!

بيا لږه غلې شوه او موږ د يو بل د اوښکو په پاکولو بوخت شوو. هغه لګيا وه او ما ته د داړ راکولو لپاره يې په ډک ستوني ويل: موږ به ژمنه وکړو چې په تېر به نه غږېږو!

بيا هغې خپل سر زما په اوږه ايښی وو او د هرکلي کوونکو په منځ کې(چې شور او ځوږ يې غوږونه کڼول.) وړاندې روان وو.

هيڅ يوه شوروي نه غوښتل آن يو لحظه شا ته وګوري او بيا د هغه څه په باره کې فکر وکړي چې په افغانستان کې تېر شوي؛ ځکه چې (افغانستان) نور د هغوی لپاره پای ته رسېدلی وو. ميندو په غېږو کې خپل زامن نيول او په سلګيو کې يې ورته ويل: (بيا مه ځئ!)

د هر کلي کوونکو په منځ کې مې په مور او پلار او کشرانو ورونو سترګې ولګېدلې، چې زموږ په لور په تېزو، تېزو ګامونو راروان وو، هغوی ټولو نوي کالي اغوستي وو او غېږې يې له ګلانو ډکې وې. د مور او پلار په سترګو عينکو د هغوی د سترګو د ناجوړۍ خبره کوله. په دې نازکو شېبو کې مې آيوانکه په غېږ کې نيولې وه؛ خو د هغې د ښکلولو هڅه مې نه وه کړې.

پای

پکتيا، مرکز ګردېز، د دولتزيو د غونډۍ کلی
۱۳۹۹ ورى، نهه ويشتمه
۰۵:۳۴
مازديګر

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library